

A GYÓGYPEDAGÓGIAI ISKOLÁKRÓL.¹⁾

Irta: SZABÓ KÁROLY.

A voltaképeni kiségitő-iskola Németországban több kísérlet után Elberfelden indult lendületnek. Ugyanis Ernst képviselő, az elberfeldi városi népgondozó hivatal vezetője, 1879-ben 30.000 márka alapítványt tett oly iskola létesítésére, ahol azok a gyermekek részesüljenek nevelés-oktatásban,

1) akik taníthatók ugyan, de szellemileg oly mértékben korlátozottak, hogy az elemi iskolai oktatást nem képesek követni;

2) akik testi törődöttségük miatt, —

3) akik tartós betegségük miatt a rendszeres iskolába járásban akadályozva vannak.²⁾

Az iskola működése elé általános várakozással néztek a szakkörök, mert ilyen irányú kísérlet már Halleban, Chemnitzben, Dresden-Altstadtban, Dresden-Neustadtban stb. is történt.

Egy évi kísérlet után az Elberfelden elért eredmények annyira kielégítőek voltak, hogy a németországi nagyobb városok versenyezve, egymásután állították fel a kiségitő-osztályokat és kiségitő-iskolákat. De felfigyeltek a kiségitő-iskolák működésére a kultúrnemzetek is s csakhamar mindenütt beiktatták ezt az iskolafajt iskolarendszerükbe.

Hazánkban 1898-ban³⁾ nyílt meg az első kiségitő-osztály „A Képezhető Hülyék és Gyengeelméjűek Budapesti M. Kir. Nevelő- és Tanintézeté”-vel kapcsolatban, majd 1900-ban a pesti oldalon a mai Állami kiségitő-iskola alapjai rakattak le. A többi kiségitő-iskolánk 1907-ben s azután létesült. (1903-ban létesítette a székesf. Tanácsa első, községi jellegű kiségitő-osztályait és iskoláit. Szerk.)

Ebben a versenyben érezhető volt a kiségitő-iskolák hézagpótló mivoltának értékelése, de érezhető volt az általa elért eredmények kultúrpolitikai s nemzetgazdasági jelentőségének elismerése is.

A kiségitő-iskola értékének és jelentőségének felismerését legjobban bizonyítja az a tény, hogy Németországban alig 25 év alatt 400 kiségitő-iskola keletkezett s 1126 osztályában 25.000 szellemi fejlődésében visszamaradt gyermeket részesítettek szakszerű oktatásban.⁴⁾

A kiségitő-iskola intézménye ma alig múlt 50 éves, s ez alatt az idő alatt minden művelt nemzet törvénytárába iktatta és közoktatási intézményeinek sarkalatos részévé tette a kiségitő-iskolát.

¹⁾ A magyar kiségitő-iskola átszervezésének és szilárd alapokra helyezésének gondolatát minden szakember és emberbarát örömmel fogadta. Ez a különben érdekes cikk is foglalkozik vele, csakhogy több dolgot, ami — nézetünk szerint — még vitás, befejezett ténynek mond. Pl. itt van maga az elnevezés. A „*gyógypedagógiai*” (iskola) név ellen nyomós érveket hoztak fel; aztán ott az internátusos megoldás; a cikk ezt vitán felül álló jó intézménynek mondja, jöllehet egész Európában, de még Amerikában sem találunk internátusos kiségitő-iskolát; az ilyen megoldásnak legyőzhetetlenek az akadályai. Felette kívánatos, hogy szakemberek szóljanak a kérdéshez. A kiségitő-iskolát tárgyaló cikkeink sorából felemlítjük Zsenaty Dezsőt (1924. évi. 55. l.), Éltés Mátyásét (u. o. 102. l. és 1926. évi. 175. l.) Klug Péterét (1928. évi. 1. l.), vitéz Gévay Károlyét (1928. évi. 101. l.)

²⁾ Encyklopädisches Handbuch der Heilpädagogik. 743. l.

³⁾ Értésítő A Képezhető Hülyék és Gyengeelméjűek int.-ről 1898—9.

⁴⁾ Encykl. Handb. 743. l.

Hogy a közműveltségnek mily fontos tényezője lett a kisegítőiskola, arra fényes példát nyújt Németország és Svájc 1928. évi közoktatásügyi statisztikája. Németországban ugyanis 62,564.753 lakosból 1928-ban 1027 kisegítőiskola 4466 osztályában 71.907 mindennapi tanköteles és 810 kisegítőiskolai továbbképző osztályban pedig 13,386 életpályára készülő értelmifogyatékos,¹⁾ Svájcban pedig 3.881.321 lakosból, 76 helyen, 197 osztályban, 3886²⁾ tanköteleskorú értelmifogyatékos részesült különleges, szakszerű kisegítőiskolai nevelés-oktatásban. Ebben a számban a németországi 126 zárt intézetben elhelyezett 39.514, a svájci 38 internátusban beiskolázott 2.452 súlyosabban terhelt szellemi fogyatékos nem foglaltatik benne.

Ez pedig azt jelenti, hogy Németországban minden 100.000 lélekből 136, Svájcban pedig kerekén 100 köszönheti a kisegítőiskoláknak emberi mívoltát, tudását, munka és keresetképességét. Ezek a tények továbbmenőleg azt jelentik, hogy a tanköteleskorú gyermekek 1'2—1'8 %-a kisegítőiskolai oktatásra szorul.³⁾

Látva a két vezető kultúrállamban elért kisegítőiskolai eredményeket, nem lehet csodálkozni, hogy az újonnan létesült Ausztria, Lengyel-, Orosz-, Finn-, Észt- és Cseh-szlovákországek első teendőiknek tartották a kisegítőiskolák megszervezését és az értelmi fogyatékosok beiskolázásának kérdését törvényhozási úton, vagy kormányrendelet útján rendezni.

Hazánkban is történt törvényhozási úton intézkedés a kisegítőiskolákról.⁴⁾ Sajnos, a törvényt még mai napig sem hajtották végre. Ennek a szomorú állapotnak az a sajnálatos eredménye, hogy hazánkban eddig csak 18 kisegítőiskola létesült. Ebből négyet — Nagybecskerek, Brassó, Marosvásárhely, Szatmár — elvesztettünk Maradt 14, ahol — az 1928—29. évi szakfelügyelői jelentés szerint, — 48 tanteremben 938 szellemileg gyenge növendék részesül oktatásban. Ami annyit jelent, hogy minden 100.000 lélekből 11 részesül kisegítőiskolai oktatásban. S ez viszont azt jelenti, hogy a kisegítőiskolai oktatást igénylő tanköteleskorú gyermekeknek csupán alig tizedrésze van beiskolázva az európai átlagszám szerint.

Ha a fővárosi 76 kisebb létszámú osztályban elhelyezett 948 gyermeket is a kisegítőiskolához vesszük, akkor is a legminimálisabban 1.5%-al számított 11.970 kisegítőiskolai oktatást igénylő gyermekekből⁵⁾ csak 1.786 van beiskolázva. Nem csoda tehát, ha az intéző körök a kisegítőiskola átszervezését vették tervbe.

A kisegítőiskola hazánkban szervezeti, felügyeleti, gazdasági stb. okokból nem tudott elszaporodni s ennél fogva nem tudta úgy betölteni népművelési feladatát, miként az ország érdekében kívánatos lett volna. Azért Öexcellentiája a Gyógypedagógia Intézetek Országos Szaktanácsának véleménye alapján 13.899—1928-VII. ü. o. szám alatt kelt rendeletével kimondotta azoknak gyógypedagógiai iskolákká való átszervezését.

¹⁾ Jahrbuch der Hilfsschulen, Sonderschulen u. Anstalten für Geistesschwache in Deutschland Herausgegeben vom Verband der Hilfsschulen Deutschlands. Halle. 126—8. l.

²⁾ Kalender für heilpädagogische Schulen und Anstalten 1925—26. Halle 139. l.

³⁾ Encykl. Handb. 733. l.

⁴⁾ Az 1921: XXX. t.-c.

⁵⁾ A 6—11 éves tanköteles korúak ssáma 1920-ban 1,109,639, a 11—14 évesek száma pedig 543,045 volt. Magyar Statisztikai Évkönyv 1928. 9. l.

Öexcellenciájának fenti magas elhatározásával a kiegészítő-iskola jövő sorsa az, hogy helyet adjon a gyógypedagógiai iskolának, mely remélhetőleg a közműveltség fejlesztésében általánosabb eredményt fog elérni, mint előde: a kiegészítő-iskola.

A gyógypedagógiai-iskola most van kialakulóban, most van szervezés alatt, azért nagyon kívánatos, hogy az iskola felállításánál mindent figyelemre méltassunk, ami az iskola javára, előnyére szolgálhat, s mindent igyekezzünk elkerülni, kizárni, ami annak nehézséget okozna, hátrányára lenne.

Az iskola szervezésénél legelső és legfontosabb teendőnk annak a feladatnak a megállapítása és tisztázása, amelynek megoldására, illetőleg betöltésére szervezzük azt. Ha ezzel tisztába jöttünk, az a második kérdés: hogyan, mi módon felelhet meg hivatásának az újonnan szervezendő gyógypedagógiai iskola. Minden más e két kérdés körül csoportosul s általa, vagy vele oldódik meg.

A gyógypedagógiai iskola szervezésének a célja az volna, hogy a helybeli közigazgatási és népoktatási hatóságoktól teljesen független, a gyógypedagógiai oktatás feltételeit biztosító, önálló épülettel bíró, oly iskola létesíttessék, ahol teljes képzettségű szaktanárok által azok az értelmi fogyatékosok részesülnek nevelés-oktatásban, akik az elemi népiskolai oktatásra egyáltalán nem alkalmasak, internátusos gyógypedagógiai intézetekben pedig részint férőhely hiányában, részint pedig fogyatékoságuk enyhébb foka miatt nem nyerhetnek elhelyezést. A gyógypedagógiai iskola olyan iskola akar lenni, amely minden iskolába járni képes értelmifogyatékos által igénybe vehető lenne.

E kérdés elbírálásánál szükséges tudni, hogy mennyi lehet azoknak az értelmi fogyatékosoknak a száma, akik gyógypedagógiai iskolára vannak utalva.

A m. kir. statisztikai hivatal adatai szerint 1920-ban Csonka-Magyarországon 10.601 hülye (gyengeelméjű) volt. Ezek közül 6—14 éves, vagyis rendes tanköteleskorú 1735 (1050 fiú, 685 leány); 15—19 éves, vagyis gyógypedagógiailag még tanköteles korú 1409 (834 fiú, 566 leány). Összesen tehát 3144 fő volt a gyógypedagógiai intézetet igénylők száma.¹⁾

Ezek közül a 6—14 éves korban levő 1735 nevelő-, a 15—19 éves korban levő 1409 pedig foglalkoztató intézetben volna elhelyezendő.

Most az a kérdés, hogy az 1735 tanköteles gyermek közül mily % szorul zárt-intézeti nevelésre és mily % volna externátusban, vagyis gyógypedagógiai iskolában oktatható.

Az én véleményem szerint a statisztikai hivatal által hülyének kimutatott tankötelessék közül csak kivételesen járhatnak egyesek a gyógypedagógiai iskolába, mert ezek oly súlyos fogyatkozásban szenvednek, hogy az iskolába járásra teljesen képtelenek. A szülők ugyanis, érthető emberi okokból, gyermeküket a statisztikai összeíró egyéneknek csak abban az esetben mondják hülyének, gyengeelméjűnek, ha az minden laikus előtt nyilvánvalóan az. Ahol az önáltatásnak és a reménykedésnek csak egy pici paránya is lehetséges, ott a szülő gyermeket még mindig okosnak és tehetségesnek tartja.

Ezt az állítástom igazolja különben az is, hogy intézetünkbe felvételért 1374 folyamodott az 1929—30. tanévre. Ezek a folyamodók

¹⁾ Magyar Kir. Statisztikai Hivatal által összeállított adat az 1920. évi népszámlálás alapján, 2135—1926. eln. szám.

pedig csaknem 100%-ig a 6—14 éves korban vannak. Tudomásom szerint jelentékeny számú tanköteleskorú pályázó kérvénye van Budapest szföv. gyógypedagógiai nevelő-intézetének (X., Kerepesi-út 67.) igazgatóságánál, továbbá a gyulai és kisújszállási gyógypedagógiai intézetek igazgatóságánál is. Ugy, hogy a jelek szerint a statisztikai hivatal által kimutatott 1735 tanköteleskorú gyengeelméjű, hülye, csaknem mind folyamodott felvételtért és zárt intézeti elhelyezésért.

A gyógypedagógiai iskola növendék-létszámának megállapításánál tehát a statisztika által kimutatott gyengeelméjűeket és hülyéket figyelmen kívül hagyandónak tartom.

Nézetem szerint a gyógypedagógiai iskola növendékei azok közül az értelmi fogyatékosok közül rekrutálódnak, akikre nem néz reményvesztetten a szülő, akiket nem tart hülyének, akikről a tanköteles korban kell megtudni, hogy szellemileg elmaradott, értelmileg fogyatékos.

A háború előtti időben — 1907-ben — Németországban vizsgálatokat, számításokat végeztek abból a célból, hogy megállapítsák, hány %-a szorul a tanköteles gyermekeknek kisegítő-iskolai oktatásra, azaz hány % nem tud hasonlókorú társával az elemi iskolában haladni. A vizsgálatok eredményeképpen megállapították, hogy minden 100 tanköteleskorú gyermek közül — vidékenként — 1.2—1.8 gyermek szenved oly lelki, ételmi fogyatkozásban, hogy különleges szakszerű gyógypedagógiai (externátusos intézeti) oktatást igényel.¹⁾ Ebben a számban a zárt intézeti nevelést igénylők nem szerepelnek.

Ma már ez a szám világszerte ellenőriztetett s megerősített, sőt a háború után helyesbített is, mert a háború alatt és a háborút követő időkben az értelmi fogyatékosok száma 1.2—1.8%-ról 2—2.5%-ra emelkedett. Ha már most az 1920. évi népszámlálás alkalmával kimutatott 1,652.684 fő 6—14 éves tanköteles korú gyermek 1.2%-át, tehát a legkisebbet vesszük alapul, akkor 19,829 fő értelmifogyatékos gyermekkel kell számolnunk. Ha a 19,829 értelmifogyatékos gyermek 50%-át normálisan gyengének és a kisebb létszámú osztályokba helyezendőnek minősítem is, akkor is 9,914 körül van Csonka-Magyarországon azoknak a gyermekeknek a száma, akiket gyógypedagógiai iskolai oktatásban kellene részesíteni. Erről persze a jelenlegi viszonyok között álmodni sem lehet. Ennek az óriási tömegnek a beiskolázásához igen nagy számú iskola, foglalkoztató volna szükséges. Erre pedig manem áll rendelkezésre fedezet. Pedig minden befektetést és áldozatot bőven kárpótolna az, ha ily nagyszámú szerencsétlent, az állam teher-tételét képező hasznavehetetlenek közül, az állam értékét képező, hasznos, munkás egyedek közé emelhetnénk s megmenthetnénk az állam, a munkás társadalom javára.

Ha a kultúrfőlnyire, az általános tankötelezettségre, az 1921: XXX. t.-c.-re gondolok, akkor le merem írni, hogy ennek a 9,914 értelmifogyatékosnak — a maximális osztálylétszámot, 15-öt számítva — 660 tanteremre, illetőleg 110 hatosztályú gyógypedagógiai iskolára volna szükség. Minthogy az 1929. tanévben már az állami kisegítő-iskolák 48, a székesfővárosi kisebblétszámú osztályok 76 tanteremben működtek: 536 tanterem (660—48—76) felállítása volna még szükséges. Megdöbbenek, ha arra gondolok, hogy az 530 terem hiánya miatt hány ezer és ezer emberélet, érték vesz kárba idők folyamán. Mennyi élet, munkáskéz, vagyon, egészség, erkölcs pusztul el csak azért, mert

¹⁾ Enzykl. Handb. 733. 1.

szükkeblűek vagyunk azokkal szemben, akiknek megmentése elsősorban a mi érdekünk volna.

Csonka-Magyarországon 10,000-en felüli lakosa 95 városnak és községnek van. Ezek közül gyógypedagógiai-iskola létesítésénél 38 jöhet tekintetbe és pedig: Budapest 928,996, Szeged 119,109, Debrecen 103,186, Kecskemét 73,109, Hódmezővásárhely 60,922, Győr 50,036, Miskolc 56,982, Újpest 56,489, Kispest 51,064, Pécs 47,556, Békéscsaba 44,310, Nyiregyháza 43,340, Pesterzsébet 40,545, Sopron 35,248, Székesfehérvár 39,109, Cegléd 36,929, Jászberény 31,971, Kiskunfélegyháza 36,797, Makó 37,141, Nagykanizsa 30,037, Rákospalota 36,008, Szentos 32,386, Szolnok 32,539, Szombathely 34,699, Csongrád 25,888, Eger 28,753, Gyula 24,908, Hajdúböszörmény 28,706, Kaposvár 29,610, Karcag 22,569, Kiskunhalas 26,088, Mezőtúr 26,911, Nagykőrös 28,701, Sátoraljaújhely 21,162, Békés 28,161, Orosháza 24,079, Szarvas 25,224 és Törökszentmiklós 26,303 lakossal.

A felsorolt 38 községben csupán 2.423,568 fő él, 5.556.575 fő pedig 3.430 községben szétszórva keresi kenyerét.¹⁾ Ez pedig azt mutatja, hogy az értelmifogyatékosok megmentését a legnagyobb jóakarattal sem lehet csupán gyógypedagógiai iskolák felállításával megvalósítani, mert az a lakosság szétszórtságánál fogva lehetetlenség. Ellenben arra figyelmeztet bennünket, hogy az értelmifogyatékosok megmentésének útja az internátusos gyógypedagógiai intézeteken visz keresztül. Ez nem csak nevelési szempontokból, hanem a szükségszerű kényszerűségénél fogva is megdönthetetlen igazság. Azért már a gyógypedagógiai iskolák szervezésénél lehetne arra gondolni, hogy a gyógypedagógiai iskola székhelyének körzetében levő kisebb községek s városok tanköteleskorú értelmifogyatékosai valamelyes módon az iskola épületében, vagy az iskolával kapcsolatos otthonban nyerjenek elhelyezést. A leghelyesebb s a célnak legmegfelelőbb volna persze, ha az iskola egy kis internátussal szervezetenék. Ez nem is volna valami költséges és nem jelentene nagy túlkiadást, hiszen a gyógypedagógiai iskoláknak úgy is napközi-otthonokkal kell ellátva lenniök. Főzésre, étkezésre, napali tartózkodásra be kell tehát rendezkedniök. Itt valójában tehát csak hálólhelyiségekről van szó, amidőn internátusról beszélünk.

Az így megszervezett iskolának bejáró növendékei lennének a városban lakó gyermekek, bentlakói pedig a körzet községeiben levő menhelyi, árvaházi s gyermekvédő ligái, vagy egyéb kulturális és emberbaráti intézmény értelmifogyatékos gyámoltjai és a körzet községeinek arra szorult tanköteleskorú gyermekei.

A gyógypedagógiai iskolák ily módon való szervezése lehetővé tenné, hogy minden 20,000 lakossal bíró városban egy teljesen kifejlesztett hat osztályú iskola állíttassék fel, de lehetővé tenné azt is, hogy az ország legkülönbözőbb részeiben szétszórta élő értelmi fogyatékos a hozzá térben, gazdasági, földrajzi s egyéb viszonyokban is a legközelebb levő gyógypedagógiai iskolában részesülhetne megfelelő nevelés-oktatásban. Ennek pedig sem gazdasági, sem erkölcsi jelentősége nem kicsinylendő. A szülő sokkal könnyebben és sokkal szívesebben adja ki kezei közül a gyermeket, ha az közelében, általa könnyen, s bármikor megközelíthető helyen van. Ez kulturális és emberbaráti szempontból fontos, mert így a beiskolázottak száma jelentékenyen növekedni fog.

De a körzet szerinti beiskolázásnak még nagyobb értéke abban volna, hogy a gyermek nem ragadhatná ki messzire környezetéből, az otthonnal való reális és lelki kapcsolatot állandóan megtartaná; egyéni viszonyai is összhangban volnának otthoni körülményeivel, így nem

¹⁾ Magyar Statisztikai Évkönyv.

létesülne a gyermek és az otthon között oly áthidalhatatlan válaszfal, mint az a jelenben sokszor megtörténik. A gyermek tanulmányai befejeztével jól érezné magát otthon s szívesen illeszkednék be a falusi vagy tanyai világ élet- és munkakörülményeibe.

A gyógypedagógiai iskolák felállításánál különben általános és feltétlen szabályul azt tekinteném, hogy a gyógypedagógiai iskola csak önálló épületben, önálló gyógypedagógiai tanári testülettel működhetik a gyógypedagógia kívánalmainak s a gyermekek érdekeinek megfelelőleg. Két-három tanteremben, idegen iskolákkal összeházasítva, avagy azok vendégeként osztályonként — véleményem szerint — képtelen feladatának megfelelni a legkiválóbb szakemberek erőfeszítése mellett is a gyógypedagógiai iskola. Hiszen így nincs meg a lehetősége, hogy az egyéni, a csoport s a különleges tanítás elvét érvényesíthesse az iskola. Ha pedig azt nem teheti, akkor jobb, ha az elemi iskola keretében, kis létszám mellett, az elemi iskola gondoskodik az értelmileg elmaradottakról.

Fontosnak tartanám még, hogy a gyógypedagógiai iskola felettes hatósága, a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumon kívül egyedül a gyógypedagógiai intézetek országos szakfelügyelője legyen s szakügyei a Szaktanács hatáskörébe tartozzanak. Természetesen a Szaktanácsban megfelelő képviselő biztosítandó részükre.

Az iskola erkölcsi s anyagi feltételeinek biztosítása s az iskolának a társadalom körében való népszerűsítése s bekapcsolása céljából szükséges volna az iskola mellett valamely „felügyelő bizottság”, „iskolatanács” vagy más című alakulat létesítése, amely a város polgáraitól alakulna.

Ennek a bizottságnak a feladata lenne a gyűjtés, s a szegény gyermekek tankönyv-, ruha- s egyéb szükségleteinek a biztosítása, a növények felvétele s elbocsátása körüli ténykedés.

Ezekben voltam bátor a gyógypedagógiai iskolákra vonatkozólag néhány gondolatot papírra vetni, számítva arra, hogy soraimat a szakemberek értékes és bőséges gondolatokkal egészítik ki, elősegítendő a gyógypedagógiai iskolának lehetőleg kifogástalan megszervezését.

A szervezést és tantervet cikkemben nem érintettem, mert azt a budapesti állami kiegészítő-iskola tanári testülete miniszteri megbízatás alapján már el is készítette s valószínűleg hamarosan nyilvánosságra fogják hozni.

GYÓGYPEDAGÓGIAI GYAKORLAT

A FOGYATÉKOS GYERMEKEK NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYE ITÁLIÁBAN.

Irta: KOLESZAR JÓZSEF.

I.

Ha valaki külföldi tanulmányútra megy, jóval útrakelése előtt biztosítania kell azokat az általános és különleges feltételeket, melyek elengedhetlenül szükségesek ahhoz, hogy a rendelkezésére álló idő és költségfedezet mellett kitűzött célját elérje, ellenkező esetben a vállalkozásába fektetett költség és fáradság nem fog arányban állani a szerzett tapasztalatokkal.

Ilyen esetben, célkitűzés és a részletes útiterv kidolgozása után, már hónapokkal az indulás előtt, lépünk összeköttetésbe az illető országban székelő magyar királyi követséggel oly célból, hogy az necsak összeírja az általunk tanulmányozni kívánt intézményeket s azok címeit, hanem az illető intézmények felettes hatóságainál előzetesen eszközölje ki számunkra a belépési engedélyt is. A követségek tudvalevőleg a legnagyobb készséggel állanak ily célból rendelkezésünkre s ha ezt megteszük, sok felesleges idő- és pénzpocsékolástól kíméljük meg magunkat.

Feltétlenül szükséges, hogy az illető ország nyelvét legalább annyira tudjuk, hogy a biztos és gyors mozgásban ne legyünk akadályozva. Nagyban megkönnyíti munkánkat természetesen az idegen nyelv teljes ismerete, de az e téren mutatkozó esetleges hiányokat, szükség esetén, pótolják a világ nagyobb városaiban székelő magyar egyesületek, melyek egy-egy tagjukkal a tolmácsolásban tiszteletre méltó készséggel állanak honfitársaik rendelkezésére.

Ahhoz, hogy a látottakat és hallottakat helyesen percipiáljuk s szerzett tapasztalataink alapján helyes következtetéseket vonjunk le, okvetlenül ismernünk kell az illető ország történelmét, de képet kell szereznünk a tanulmány tárgyává tett intézmények történeti fejlődéséről is.

Nem kevésbé fontos végül, hogy külföldön az intézményeket ne a hazai intézményeken keresztül vizsgáljuk, hanem vessük le a budapesti szemüveget s mindent úgy nézzünk és lássunk, ahogy van, ugyanakkor azonban az illető nemzet faji, kultur-történeti, sőt éghajlati viszonyait vegyük figyelembe, mert csak így tudunk magunknak tárgyilagos képet alkotni, ellenkező esetben csak subjektivitástól nem mentes, sokszor merőben téves megállapításokra fogunk jutni.

II.

Az 1929. év augusztus havában a nagyméltóságú igazságügyi m. kir. Minisztérium, a budapesti olasz kir. követség és a Magyar Gyógypedagógiai Társaság nagybecsű támogatásával abba a szerencsés helyzetbe kerültem, hogy Itáliában tanulmányozhattam a fogyatékos gyermekek nevelés- és oktatásügyét.

A quirináli m. kir. követség szíves közbenjárása folytán, az olasz kir. vallás és közoktatásügyi miniszter (ki azóta elnevezésében nemzetnevelési miniszter lett) a vakok, siketnémák és idioták intézeteinek, a népjóléti miniszter a gyermekmenhely, az igazságügyminiszter, illetve a fiatalkorúak bűnözésének megelőzését szolgáló intézetek főigazgatósága (Direttione Generale Istituti di Prevenzione) pedig a javítóintézetek és fiatalkorúak fogházainak megtekintésére és tanulmányozására adott engedélyt.

Egész tanulmányútam alatt megtisztelő támogatásban részesített dottore vicomte Lucio Zassio velencei orvos, kinek felesége magyar asszony, továbbá Olga Mazzoni, a fasiszta központ női osztályának elnöknője, mádi Kovách Gyula, a római Magyar Egyesület alelnöke, valamint dr. Papp Gábor, a quirináli m. kir. követség titkára.

III.

Vakok ügye. A vak gyermekek nevelés- és oktatásügye Itáliában csak társadalmilag van szervezve, mint emberbaráti, jótékonysági intézmény. Intézeteik bőséges számban lévő gazdag alapítványokból tartják fenn magukat. Az intézetek régi kolostorokban vannak elhelyezve s egyházi vezetés alatt állanak. Az államnak vak gyermekek nevelésére és tanítására szolgáló intézményei nincsenek, de valamennyi felett felügyeletet gyakorol.

A vakokkal foglalkozó egyházi személyeknek különleges szakképesítésük nincs. Ismerik ugyan a *Braille-írást* és a vakok számológépének a kezelését, de inkább csak az intézetek gazdasági ügyeinek a vezetését látják el. A vakok tanítására speciálisan képezett tanerőik nincsenek, mert Itáliában magyarországi értelemben vett gyógypedagógiai tanárképzés nincs. Az újonnan felvett, írástudatlan vakokat *Braille-írásra* és a számológép segítségével való számolásra, az ezekben jártas s e célból visszatartott végzett vak növendékek tanítják (szerintük a vak jobban tud hozzáférközni a vak lelkületéhez, mint a látó), míg a közismereti tárgyak tanítását a szomszédos elemi népiskolákban működő tanítók, int mint óraadók látják el. A vak gyermekek a

tanidő alatt az elméleti kiképzéssel egyidejűleg az intézetben ipari, vagy más, főleg zenei pályára élethivatásszerű kiképzésben is részesülnek. A gyermek addig van az intézetben, míg megfelelő értelmi képzettségre szert tesz s az általa választott foglalkozási ágban olyan előrehaladást ér el, mely őt az önálló kenyérkeresetre képessé teszi.

Rómában, a Via di Sante Sabina 23. szám alatt lévő vakok intézete, melynek teljes címe: „Istituto dei Ciechi S. Alescio all' Aventino Roma” és közvetlen mellette a másik, az „Istituto dei Ciechi Regina Margherita” egy-egy többszázéves kolostor, melyben 45—45 vak fiú és 45—45 vak leány van elhelyezve. A fiú- és a leány intézetek egy fedél alatt, de teljesen elkülönítve, külön-külön vezetés alatt állanak. A fiú-intézetet papok a leányokét pedig apácák vezetik.

Az intézetek minden ósdiságuk mellett kellemes benyomást gyakorolnak. Tiszták, szép, tágas háló- és tantermekkel, árkádos folyosókkal, jól berendezett zenetermekkel és jól felszerelt műhelyekkel, szép, tágas, árnyas, fásított udvarral rendelkeznek, ahol a gyermekek vidáman, elevenen, látási fogyatékoságukat meghazudtoló fürgeséggel ugrálnak, játszadoznak. Az intézet internátusos, minden növendék bentlakó. Bejáró növendék nincs. Az intézet berendezését a gyönyörű, művészi festményekkel és faragásokkal, szobrokkal ékeskedő nagy templom egészíti ki, mely nálunk bármely nagy város díszére is szolgálna. A növendékek itt példásan vallásos nevelésben részesülnek s az istentiszteleteken buzgón vesznek részt.

Az ipari foglalkozások közül mindazok képviselve vannak, melyek a vakok számára alkalmasak, u. m. kefekötés, szövés, székfonás, stb., de legfőbb és leggyakoribb foglalkozási ág a zene. A vakok legnagyobb százaléka a zenében nyer kiképzést s ezek mint hivatásos zenészek az életben olyan elhelyezkedést nyernek, mely tisztességes megélhetésüket biztosítja. Olaszországban, bár *Mussolini* rendelkezése szerint szigorúan tilos a koldulás, még ma is elég gyakran találkozunk titokban kéregetőkkel, de ezek majdnem kivétel nélkül ép, erős, egészséges emberek, vak koldust nem látni.

A viszony a vak növendékek és előjáróik között szeretetteljes és közvetlen, fegyelmezetlenség, vagy szigor jeleit nem lehet észlelni, de ez az olaszok faji tulajdonságából is következik, kik fogyatékoságban szenvedő embertársaikkal szemben mindenkor és mindenhol, nemcsak az intézetben, de a künti életben is gyöngédek, szeretetteljesek, adakozók, sőt bőkezűek. Nem szólok arról, hogy a nagy város forgatagában szinte megható a velük szemben gyakorolt gyöngédség, de az adakozásban sem fukarkodók. Bizonyosága ennek az a sok gazdag és folyton megújuló adomány és alapítvány, mely bőven biztosítja a vakok intézeteinek deficitmentes költségvetését. A fent említett intézetben is egy nagy terem mind a négy falát töltik be az adományozók és alapítványtevők sűrűn egymásmellé helyezett arcképei, kik között pápák, főpapok és polgári emberek egyformán képviselve vannak.

A növendékek kultúrigényeit és szellemi szórakozását gazdag *Braille*-könyvtár szolgálja. Az olasz vakok is, mint a mieink, szenvedélyes olvasók úgy, hogy e tekintetben sokszor mérsékelni kell őket. Az élelmezés, mivel az intézetek gazdasági helyzete jó, teljesen kielégítő. Az olaszországi éghajlatnak és táplálkozási viszonyoknak megfelelően délben csak löncs van, melynek főrésze a makaróni és sok gyümölcs, az ebédet este eszik. Felette meglepett, hogy a vak gyermekek az esti ebédhez bort is kapnak. Az igazgató tágra nyílt szeméimet s magamat,

mint egy élő kérdőjelet látva, sietett megnyugtatóni, hogy ezen ne csodálkozzak, ők is tisztában vannak az alkohol káros hatásával, főleg a gyermekeknél, de az a körülmény, hogy ők a vak gyermekeknek rendszeresen adnak bort, az olaszországi egészségügyi és éghajlati viszonyokban leli megnyugtató magyarázatát. U. i. az olaszországi forró, átlag 35—40 C° nappali meleg után aránylag hűvös éjszakák következnek s így felnőtteknél is, de főleg gyermekeknél igen gyakori a gyomor vagy belek meghűléséből eredő gyomor-, vagy bélhurut. Ez ellen Olaszországban úgy a felnőttek, mint a gyermekek egy pohár minimális alkoholtartalmú, olasz vörös bor élvezetével védekeznek, mely melegen tartja a gyomrot és a beleket s annak bőséges tannintartalma megvédi őket a gyomor- vagy bélhurut bekövetkezésétől. Lehet, hogy igazuk van, de meg kell vallanom, hogy ez a magyarázat nem elégített ki, mert nem hiszem, hogy az ottani különleges éghajlati viszonyok mellett is nem lehetne a gyomor- és bélhurut bekövetkezése ellen más módon védekezni, csak éppen alkohollal, főleg gyermekeknél.

Mint az előbb előadottakból láttuk, az olaszországi vakok intézeteiben az értelmi kiképzésnél nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a kereső pályára való kiképzésre, mely már a kezdeti fokon, az értelmi kiképzéssel párhuzamosan halad. Itáliában felnőtt vakokat gyámolító és foglalkoztató intézetek nincsenek. Az értelmileg kiképzett s ezzel egyidejűleg kenyérkereseti pályára képesített vak egyén elhagyja az intézetet s ezen időtől kezdve fenntartását saját erejéből kell biztosítani. Olaszországban az ipar és kereskedelem üzése képesítéshez nincs kötve, tehát az iparágában jártasságot szerzett vak is minden formáság mellőzésével megy ki az életbe, munkát keres s úgy boldogul, ahogy tud.

Az így kiképzett s önálló kenyérkeresetre képes vakoknak Firenzében van országos szövetségük, az u. n. „Federazione Italiani Ciechi.” Ez a szövetség 10—12 körzetre oszlik egész Itáliában s élénken istápolja az intézetekből kikerült, felnőtt vakok erkölcsi és anyagi érdekeit. A szövetség tagjaival az összeköttetést a 2 hetenként megjelenő, *Braille*-írással írt folyóirattal tartja fenn, melynek címe: „Gennariello” (Firenze, Via Delle Carra 2.) az egész országra szólóan felöleli mindazt, ami a vakok érdekeit szolgálja. A szövetség a látók részére, a vakok ügyére vonatkozó tudnivalók közlése céljából „Argo” címmel ad ki egy kis folyóiratot.

Örvendetesen állapítottam meg azt, hogy bár a vakok oktatásügyének a nívója nálunk előrehaladottabb stádiumban van, mégis Olaszországban nincs vak, aki valamely oknál fogva ne találna módot intézeti elhelyezésre,*) vagy kiképzése után megélhetését saját erejéből biztosító elhelyezkedésre. Erre azonban lehetőséget ad ott az intézetek megfelelő száma, azok kedvező anyagi helyzete úgy, hogy Itáliában minden vak kiképzésben részesül és kenyerét tisztességesen meg tudja keresni. Akinek alapítványi hely nem jut, annak neveltetési költségeit — ha vagyontalan szegény — az állam fedezi, de vannak szép számmal olyanok is, kikért a neveltetési költségeket a szülők vagy hozzátartozók fedezik.

Sajnos, hiányzik még Olaszországban a vakok pszichéjének kutatására irányuló törekvés, sőt annak eddig másutt elért eredményei még az ezen munkakörben foglalkozók előtt sem általánosan ismertek s így

*) Magyarországon is minden vak gyermek nyer intézeti elhelyezést. Szerk.

a vakok értelmi kiképzése Itáliában még nem áll tudományos alapon, nem szakszerű, hanem inkább csak a gyakorlat alapján kialakult sablonos mesterség. Az olaszok a módszeres eljárás során a vakság okási körülményeit még figyelmen kívül hagyják s a vakságot általában csak mint adottságot, mint okozatot tekintik, pedagógiájuk tehát ennek megfelelően a vaksághoz, mint okozathoz alkalmazkodik taneszközeivel s kizárólag csak az ismeretnyújtásra törekszik. A tudományos megismerés iránt való készségük azonban megvan s hiszem, hogy e téren rövidesen nagy haladást fognak elérni.

Hiányosak az olaszországi intézetek tantermei a vakok oktatásánál nélkülözhetetlen, sőt a szükségletet soha eléggé ki nem elégíthető szemléltető tárgyakkal való felszerelés szempontjából is. Még szakismeret sem szükséges ahhoz, mert a laikus is el tudja képzelni azt, hogy milyen hiányos és téves ismereteik lehetnek az olaszországi teljes vakoknak, illetve a vakon születetteknek a dolgokról, ha azokat tapintó érzékükkel soha nem érzékelték, csak pusztán előadás alapján kell elképzelniök azokat. Minő tág tere nyílik itt a téves elképzelésnek azoknál a szerencsétlen vak embertársainknál, kiknek számára az analitikus úton való szimultán érzékeltetés lehetősége nem adatott meg, kik csaknem kizárólag a szintetikus úton szukcesszív tapogatással való érzékelésre vannak utalva, avagy egyáltalán nem is érzékelhetnek semmit, a szemléltető tárgyak hiánya miatt.

Nem találtam nyomát a vakság megelőzésére irányuló törekvéseknek sem, pedig tudvalevő, hogy a helyesen irányított megelőzés s a nép megfelelő felvilágosítása által sok esetben meg lehet, sőt meg kell előzni a vakságot. Lehet, sőt megengedem, hogy az olaszországi orvosi körök vagy más népegészségügyi tényezők e tekintetben megteszik kötelességüket, de ma már kétségtelen, hogy e téren a gyógypedagógus közreműködése az eredmény szempontjából nélkülözhetetlen.

Hiányzik az olaszországi intézetekben a csökkentlátásúak szakszerű nevelése és oktatása. Az e téren igénybe vehető lehetőségek iránti érdeklődés jeleit nem láttam. Van az intézetben több látási maradvánnyal rendelkező gyermek, de ezekkel speciálisan nem foglalkoznak.

Vakok tanítására képesítő főiskolájuk nincs, következésképpen tudományosan képzett szakembereik sincsenek s így a tudomány fejlesztésére s a szakszerűség fokozására hivatott tudományos társulatot is nélkülözik.

Jóleső érzéssel hallottam, mikor ezen hiányokra rámutattam előttük s rövidesen ismertettem a csonkamagyarországi vakok ügyének állását és annak irodalmát, hogy készséggel és nem kis csodálkozással ismerték el fölényünket e tekintetben.

IV.

Értelmileg fogyatékosak ügye. Mivel olaszországi tartózkodásom alatt éppen nyári szünidő volt, mikor is az iskolás gyermekek a fasiszta rendszer bölcs intézkedése folytán tanítóik vezetése és felügyelete alatt különböző hegyvidéki üdülőhelyeken és tengerparti fürdőhelyeken nyaraltak, a gyengétehetségű (oligophrén) gyermekek kíséretű iskoláit nem volt alkalmam beható tanulmányozás tárgyává tenni.

A fogyatékosak ezen kategóriájának nevelés- és oktatásügyéről tehát részletes beszámolót nem adhatok, csupán azt jegyzem meg, hogy Itáliában hazai értelemben vett u. n. „kiséretű iskolák” vagy „kislét-

számú osztályok“ nincsenek, hanem ott az olyan gyermekeket, kik értelmi tekintetben annyira korlátoltak, hogy a normális iskolákban minimális eredményt sem képesek elérni, nevelésre és ápolásra szolgáló intézetekben helyezik el. Ezek közül azokat, akik képezhetetleneknek bizonyulnak, az intézetben ápolják életük végéig, azokat pedig, akik legalább bizonyos mértékben képezhetők, egyszerű részletmunkára képezik ki és vagy szüleiknek adják vissza további eltartásra, vagy egyszerűbb gazdasági munkákra (háziállatok őrzésére, kapálásra, gyomlálásra, stb.) magánmunkaadóknál helyezik el.

Ilyen intézet Rómában a tanköteles koron alul lévő fogyatékos értelmi képességű gyermekek befogadására szolgáló „Via la Casa dei Bambini Deficienti a S. Paolo“, továbbá az ilyen fogyatékoságban szenvedő, tanköteles korban lévők számára Milánóban „Istituto S. Vincenzo dei Deficienti (idioti) Via Copernico 1.“

Az utóbbi szakszerű vezetése és rendezése révén világszerte híres, melynek megalapítója a szellemi fogyatékosok nevelése terén nagy hírnévre szert tett olasz pedagógus, prof. Pietro Parise. Az intézet ma is az ő szellemében fejt ki működését, egész családja pedagógus, minden leszármazottja a fogyatékos gyermekek nevelésének szolgálatában állott. Ma már csak egy fia él, ki ez idő szerint 80 éves, tiszteletreméltó, kiérdemesült pap s magas kora ellenére, még mindig áldásos működést fejt ki a vakok római intézetében, az „Istituto dei Ciechi S. Alescio all' Aventino“-ban. Vele való beszélgetésem során sok érdekes esetet mondott el nagynevű atyja pedagógiai működéséről.

A fogyatékos gyermekek nevelésére szolgál még Rómában a „Casa di Cura e di Educazione dei fanciulli adolescenti nervosi“ (9. vicolo S. Agnese, Villa Amalia), mely az ideges gyermekek kezelésére és nevelésére szolgál, továbbá a „Casa di Cura Regina Margherita“ (Róma, Via di Porta Angelica 2. a.), mely a nyomorék gyermekek háza.

Itt említem meg, hogy Rómában a Népjóléti Minisztérium fennhatósága alatt nagy menhely is van, az u. n. „Ricovero Regina Elena“ két különálló épülettel. Az egyik a „Sesine minorenni“ a gyermekmenhely céljait szolgálja, a másik, a „Sesine maggiorenni“ aggok és gyógyíthatatlan betegek menháza, olyan szegényház-féle.

S Z A K I R O D A L O M

Dr. Grósz Emil: *A budapesti kir. m. Pázmány Péter Tudományegyetem I. számú szemklinikájának munkássága az 1904—1929-ig terjedő negyedszázad alatt. A tanszék orvosi segédszemélyzetének közreműködésével. 1930. Bpest. Kir. m. Egyetemi ny. 68 l. 8.*

A kutatói alaposággal, szüggesztív pedagógiai erővel megírt munka tömör összefüggésben tárgyalja a klinika sokoldalú munkásságát. A professzor mélyen tudományos egyéniségének megfelelőleg, legnagyobb tér a betegek ellátásának, a modern gyógyításmódok bevezetésének jutott. Emellett a kutatói tudományos bűvárkodás, annak kiviteléhez szükséges laboratóriumi műszerek anyagi feltételeinek megszerzése szintén a professzor szervező erejének köszönhetik létezésüket. Nem kevésbé művelt terület az oktatás úgy a klinikán belül, mint annak határain túl, mely utóbbinak propagandisztikus eredménye a trahoma

elleni jelentős küzdelemben érte el csúcspontját. Ezen hatalmas, szét-ágazó munkásság számbeli egyúttartója az az 1200 ágy, mely jelenleg a csonka ország területén szembetegek elhelyezésére rendelkezésre áll.

(*rm.*)

Klug—Simon: *A magyarországi gyógypedagógiai intézetek működése az 1928—29. tanítási évben. Az intézetek igazgatóságainak jelentése alapján.*

Intézeteink működéséről a szakfelügyelőség által évente közzétre bocsátott kötetet örömmel várjuk. Praktikus gondolat volt az értesítők kérdésének ily módon való megoldása. Oktatásügyünk története fekszik előttünk összesítve, évről-évre. A történelem jegyzőinek azonban nagy körültekintéssel kell közreadni a történeteket, mert a jelen képe a múlté lesz s a jövőnek szól. Vigyázni kell a hűségre. Figyelni kell már ma is a múltat; legyen bár az ily módon közreadott jelentések multja még csak néhány tanévre szóló.

A kispeszt-wekerletelepi áll. kiegészítő iskola 1928—29. évi jelentésének egy része, véleményem szerint, helyesbítésre szorul. Mint az említett kispeszt-wekerletelepi és pestszentlőrinci iskolák megszervezője, hivatottnak érzem magam a helyesbítésre, de kötelességemnek tartom azt a személyemmel kapcsolatos történelem hűsége miatt.

Az említett évről szóló jelentés helyesbítést igénylő része a következő: „Iskolánk 1920. október havában két osztállyal kezdte meg működését s akkor még elemi iskolai igazgatás alatt állott. 1921. tavaszán Zsenaty Dezső gyógypedagógiai tanár bizatott meg az iskola szervezésével és igazgatásával s 1921. szeptemberben már a kispeszt-belterületi és pestszentlőrinci iskolákat is két-két osztállyal megszervezte. A munkát azonban teljes mértékben nem fejezhette be, mert 1923. októberében Bertók I. Andor gyógypedagógiai tanár váltotta fel az igazgatásban. Ekkor már úgy a belterületi, mint a telepi iskolának három osztálya lett, ugyanannyi tanerővel, a pestszentlőrinci iskola azonban 1924-ben megszűnt. A két testvér-iskola — keze alatt — rohamos fejlődésnek indult, napról napra, hogy 1926—27-ben már hat-hat osztályban 9 tanerővel működött stb.”

Ezzel szemben meg kell állapítanom az alábbiakat: Az 1920. október havától működő s általam 1921. tavaszán átvizsgált két osztály nem volt kiegészítő iskolának nevezhető, mivel azoknak sem tanterve, sem órabeosztása nem volt a kiegészítő iskolának megfelelő. Nem volt kiegészítő iskola a növendék-anyaaga miatt sem, mivel — emlékezetem szerint — az említett két osztály 40—45 növendék-létszámából az általam 1921. szeptember havára megszervezett kiegészítő iskolába, — mint odavaló — csak igen kis számú növendék, ezek közül is többen csak magasabb korukra való tekintet miatt, elnézésből vétetett át. A többi pedig, mint nem kiegészítő iskolába való, az elemi iskolában maradt. Viszont az elemi iskolák többi osztályaiból a megérett intelligencia-vizsgálat alapján verbuválódtak hozzánk az eddig ott ülő igazán gyengétehetségű növendékek. Az említett két osztály tehát az elemi iskolának jószándékából, kísérletként beállított valamilyen osztálya lehetett, hova minden, úgynevezett nem kívánatos elem (csavargó, iskolakerülő, hosszabban betegeskedő, szülői hanyagság miatt elmaradó stb.) beosztatott, de akadt egynehány nagyon feltűnő szellemi fogyatékos is. — Megjegyzem, hogy az ott működő két tanerő nemes törekvéssel, szép munkára vállalkozott. Kezdeményezésemre kaptak kedvet azután ahhoz, hogy elvégezzék az akkoriban megnyílt egy éves kiegészítő iskolai tanítóképzőt. Fentiekből kitűnik tehát, hogy az 1920. évi két osztály nem lehetett kiegészítő iskola, hanem csak 1921. szeptember havában kezdte meg a wekerletelepi kiegészítő iskola is a működését, a kispesztivel és pestszentlőrincivel együtt. (L. Vkm. 144.512/921. IX. 14. és 163515/921. X—7. sz. r.)

Ugy a wekerletelepi, mint a kispeszt-belterületi iskolának nem 1923-tól lett 3—3 osztálya, 3—3 tanerővel, hanem már 1922. szeptemberétől kezdődőleg. — 1923. október végén pedig a kispesztieket 6 tanerővel, négy osztályúakká kifejldve, a pestszentlőrinceit 2 tanerővel, három osztályúvá kifejldve; velem együtt 9 tanerővel adtam át utódomnak, mikor is én saját kérelmemre, családi okokból visszatértem a budapesti iskolához. Megjegyzem még, hogy 1923. tanévben nem volt új tanerőre szükség, mert alig akadt áttelepíthető növendék, (háborús okok), de ha lett volna, akkor sem kaphattunk volna új tanerőt. Hogy az iskola később is természetesen fejlődve, magasabb osztályokkal gyarapodott, annak lehetőségét részben az a szomorú körülmény hozta meg, hogy a pestszentlőrinci iskola 1924-ben megszűnt s ott már az én vezetésem alatt működő két tanerő is a kispeszt iskolákhoz helyeztetett át. (L. az 1925—26. évről szóló igazgatói jelentést, mely az általam vázoltakat megvilágítja; továbbá az iskola iktatókönyvét: 147/1923. — 1/1924. sz. és a Vkm. 99628/1923. sz. r.)

Zsenaty Dezső.

Katholisches Religionsbüchlein für Hilfsschulen. (Röm. kat hittankönyvecske kisegítő-iskolák számára. A fuldai püspöki konferencia kezdeményezésére és annak jóváhagyásával.) Herausgegeben auf Anregung und mit Genehmigung der Fuldaer Bischofskonferenz. Schwann-scher Verlag, Düsseldorf. Kisoktáv 212. 1. Számos színes képpel.

Az Anyaszentegyház híveinek lelki gondozása közben mindig tekintettel volt a lelki szegényekre és igyekezett a hitigazságokat azok felfogásához mért formába önteni, ezúttal külön könyvet, bibliai történetet szerkesztett a gyengéknek, mi által a gyógypedagógiai törekvések hívének vallja magát, nagyon helyesen. Hiszen Jézus Krisztus, aki siketeket, némákat, vakokat, nehézkorosokat, ügyefogyottakat, bűnözőket, bénákat gyógyított és védelmezett, maga a legideálisabb gyógypedagógus.

Ez a kedves kis könyvecske, amelyben gyönyörű illusztrációk és színes képek szemléltetik a bibliai történeteket és az egyházi funkciókat, rövidre fogott szakaszokban, a korlátoltak által is könnyen érthető nyelvezettel mondja el a tudnivalókat. Külső kiállítása olyan, hogy szinte önkénytelenül hívogatja, csalogatja a gyermeket s ösztönzi a könyvből való olvasásra, a képekben való gyönyörködésre. A könyv bizonyára nagy kelendőségnek örvend a német katolikusok körében, mert még a normálisak is szívesen forgathatják. Csak az a kár, hogy a német gótikus betűkkel készült, holott a kisegítő-iskolákban, már csak a könnyéség kedvéért is az antikvát kezdik általában használni.

(ém.)

Prof. Dr. B. Naunyn: *Die organischen Wurzeln der Lautsprache des Menschen.* München. Verlag von J. F. Bergmann. 1925. 42 old.

Naunyn szerint a beszédfejlődés előfeltételül a jobbkezeséget kell tekintennünk, amelyhez, mint feltételhez a magasabb szellemi fejlettség és a szociális ösztön csak mint mellérendelt tényezők csatlakoznak. A szerző meglepő hasonlóságot lát a madarak éneke, csicsérgése és a kised gagyogása között. Egyik ilyen hangadási jelenség sem beszéd még, bár már biológiai működést fejt ki mindegyik. Feltűnő jelenség, hogy csak a két lábú lényeknél fejlődött ki a lokacitásnak ez a képessége, illetőleg fejlődött ki a differenciáltabb egyensúlyozási képesség; az egyensúlyozás szervével működéses összefüggésből folyólag pedig a differenciált hallási képesség is. A lokacitást biológiai működése mellett tehát a differenciált hallási ingerszükségletet kielégítő ténykedésnek is lehet tekinteni. A kétlábúsággal, amelyre a madár is, az ember is egymástól már eltérő külső életfeltételeik szerint alakultak át, a mellő vétagok új működési lehetőségekhez alkalmazkodtak. A madár szárnyat kapott, az ember pedig kezét. Az embert védekezési szüksége jobbkezüvé és ezzel balagyúvá tette. A bal kéz a jobb mellett, a jobb agyfélteke a bal mellett csak mint támogató szervek szerepelnek. A balkéziségnél megfordított a viszony. A jobb kézzel, a kontralaterális bal agyfélteke differenciáltabb működési lehetőségeivel, kifejlődhetett az embernél a lokacitásból a beszélés készsége, amellyel messze föléje emelkedhetett az állatnak.

(Michels.)

Dr. med. et phil. W. Eliasberg. *Heilpädagogische Bestrebungen für das schweilige Kind.* (Gyógypedagógiai törekvések a nehéz gyermekek érdekében.) Ein Merkblatt für Eltern, Lehrer, Vormünder, Lehrhern, caritative Verbände, für Behörden und Anstalten. München, 1929. Müller und Steinickl. 8 lap.

Értekes kis füzet, tele sürgönymódra, rövid mondatokban megszerkesztett jó tanácsokkal a nehezen nevelhető gyermekekről. Pl. „Ha a gyermeknek a felnőttek világába való belevékedése nem sikerül, az eltérés két formában — elzüllesben és a munkaképesség elgyöngülésében — nyilvánulhat meg.” (3. l.) „A gyógypedagógián azt a tudományt és azokat a gyakorlati törekvéseket értjük, amelyek segítségével a nehezen felnevelhető gyermeket fejlődésében támogatjuk, önmagát eltartani tudó és többé vagy kevésbé harmonikus emberré nevelni segítjük.” Hasonlít a mi „Közérdekű Tudnivalóinkhoz” csak tömörebb és rövidebb.

Dr. W. Eliasberg: *Denkschrift betreffend Schaffung heilpädagogischer Einrichtungen (Ambulanz u. Station) an einer Universitäts-Kinderklinik.* (Egyetemi gyermek-klinikán felállítandó gyógypedagógiai rendelő és megfigyelő állomás. Zeitschr. f. Forschung Bd. 34 H. 5—6.)

A gyógypedagógiai munka lényege, hogy a veszélyeztetett vagy fejlődésben gátolt gyermeknek lehetővé tegye, hogy a felnőttek munkájában részt vehessen. Szükség van középponti megfigyelő intézményekre, mert a legkülönbözőbb statisztikák bizonyítják, hogy a fiatalok hatóságainál megforduló gyermekanyagának kb. 20%-a mutat pszihikus zavarokat, melyek megfelelő bánásmód mellett lényegesen javulnak. Ez a tudományos alapon dolgozó központi állomás irányítaná a különböző karitatív egyesületek munkásságát is.

(rny.)

Lesemann—Seemann. *Kalenderbehandlung in der Hilfsschule.* („A naptár ismertetése a kisegítő iskolában.”) Eine Darstellung des Erreichbaren zwischen dem lebens-

notwendigen Soll und dem psychischen Haben. Archiv für Hilfsschulpraxis. Eine Schriftenreihe, herausgegeben von Schmidt-Lichtenberger. Heft 6. Oktav. alak. 31 l. C. Marhold's Verlag Halle a. S. 1930. Ara 1.20 RM.

Vannak az iskolában egyes tantárgyaknak szaktudósai, találunk ilyeneket a kiegészítő-iskolában is. Ezek rendszerint túlságosan előtérbe helyezik saját kedvelt tárgyukat. A fentemlített mű szerzői nem így járnak el, hanem inkább azt akarják megmutatni, mennyit kell felölelnie a naptárból annak is, aki nem szaktudós ezen a területen. Előnye a füzetnek, hogy a gyógypedagógiai gyakorlat közben keletkezett s a gyakorlati munka tökéletesítését szolgálja. Gyakorlati szakemberek haszonnal forgathatják.

(ém.)

Comenius: Anyaiskola. Fodította dr. Petrich Béla. Előszóval ellátta dr. Kenyeres Elemér. Bpest, 1929. A „Kisdednevelés” kiadása. 52 l. Comenius jól sikerült arcképével. 8. alak.

Ezúttal Comenius (1592—1670.) háromszázéves kis művének első fordítását adja a magyar pedagógusok és erre a pályára készülők kezébe a „Kisdednevelés” érdemes szerkesztője, aki a jól sikerült magyar fordításához írt előszavában tömör összefoglalásban jellemzi a munkát. Az „Anyaiskola” főbb jellemző vonásai, hogy mély vallásosságot akar a kisdedek lelkebe ültetni. Tudatában van annak, milyen fontos a játékos tevékenység a kis gyermek életében. Egyik fontos elve az, hogy az anyaiskolában főképpen az érzékszerveket kell gyakorolni. A gyermek 5—6-ik évét a kézimunka tölti ki. Jól látja a gyermek társas hajlandóságát s egymásra való kedvező és kedvezőtlen hatását. Azt mondja: „A gyermek értelmét senki sem tudja jobban élesíteni, mint a másik gyermek.” Tisztában van Comenius — mondja róla tovább Kenyeres — a zene, ének, versikék fontos szerepével a kisgyermekkorban, de gondol az egészség ápolására is. Józanságát mutatja, hogy a kis gyermekket nem akarja idő előtt iskolába adni s hogy a gyermeket gondosan előkészíteni kívánja az iskolára. Szemében igen fontos, hogy a gyermek az iskolát kellemes helynek, a tanítót vonzó egyéniségnek tudja. Mi, akik a gyógypedagógiai oktatás és nevelés keretében értelmi tekintetben óvodáskorú gyermekekkel foglalkozunk, nem nélkülözhetjük ezt a munkát és csak hálásak lehetünk a „Kisdednevelés” szerkesztőjének, hogy azt magyar nyelven is hozzáférhetővé tette.

(ém.)

Dr. Kenyeres Elemér: A gyermek gondolkodásának és világfelfogásának fejlődése. I. Piaget vizsgálatai. Budapest, 1929. 68 l.

Piaget (klinikai) módszerének lényege az eddigi vizsgálatoktól elüt s abban áll, hogy kérdéseket teszünk fel és hagyjuk beszélni a gyermeket, figyelve, hogy milyen utat követ a gondolkodása. A módszer lehetővé teszi, hogy a gyermek szabadon előadja spontán gondolatait s közben kipuhathatjuk, hogy mért adott kérdésünkre ilyen vagy olyan feleletet. Nem könnyű úgy kérdezni, hogy a szüggérlést elkerüljük s a gyermekből felszínre hozzuk azt, ami benne rejlik. Tudnunk kell, hogy milyen szavakat használhatunk s hogy a gyermek szavainak mi a tulajdonképeni jelentése. A klinikai módszerrel tehát Piaget a szavak mögé igyekszik látni. A feleleteket magával a gyermekkel világíttatja meg minden oldalról. Az érthetetlen s ellentmondó feleleteket sem hagyja figyelmen kívül, ezek hátterét is igyekszik fel-földni. Ezek előrebocsátása után részletesen ismerteti dr. Kenyeres Piaget három kötetes nagy művét, végül kritikai megjegyzéseket fűz hozzá. Dr. Kenyeresnek nagy érdeme, hogy ennek az újabb gyermek tanulmányozónak a művét bő kivonatban magyar nyelven is olvashatjuk. Piaget vizsgálati módszere azonban nehéz és túlságosan nagy fegyelmezettséget kíván a vizsgálótól. Azt hiszem, gyermektanulmányozóinknak jobban megfelelnek az előre megírt és biztos eredményeket kínáló pozitív módszerek, amelyeknél kevésbé fenyeget az a veszedelem, hogy szubjektív befolyásunk látszik meg a vizsgálat eredményein.

(ém.)

D. Ozeretzky: Tesztrendszer a gyermekek motorikus fejlettségének megvizsgálására. Archives de Psychologie. Tome XIX. Nr. 75.244. p.

A IV évesek próbái. 1. Egy lábón való ugrálás, nyitott szemmel, két méter távolságban. A gyorsaság nincs megadva. Akkor sikerül, ha a felhajtott láb nem ér földre. A genfi gyermekek 80%-ának sikerült.

2. Egy helyben való ugrálás. Mindkét lábat egyszerre kell felemelni. Az ugrálást kis térdhajlítás előzi meg. Az ugrás magassága, gyorsasága nem számít. Hiba, ha a gyermek nem tudja lábait egyszerre felemelni és nem tud egymásután háromszor felugrani. (A genfiék 100%-ban megcsinálták.)

3. Tíz lépcsőfokon felmenni. (A lépcsőfokok magassága 15 cm.) Nem szabad fogódzni. A gyorsaság mellékes. Mindkét lábnak nem szabad egyszerre egy lépcsőfokon állni. Az egyik láb 1. 3. 5. 7. 9. s másik pedig a 2. 4. 6. 8. 10. fokot érinti. (70%.)

4. Lemegy a lépcsőn. Az előző teszt fordítottja. (50%)

5. Egyenes vonalon jár nyitott szemmel. A vonal hossza 4,20 m, a vonalat krétával húzzuk. Hiba, ha az egyik láb 15 cm-nyire eltávolodik a vonaltól. Egyszer szabad ismételni. (100%)

6. Mosakodás vízzel teli mosdótálból. A tenyérbe vett vizet az archoz kell tudni vinni, de a ruhát nem szabad bevizezni. (60%)

7. Lapdát elkap két kézzel, 70 cm-ről. A labdát felülről kell dobni. Három kísérletből kettőnek kell sikerülnie. (70%)

Az V. évesek próbái. 1. Egy lábon való ugrálás, csukott szemmel, 4,20 m-re. Először a jobb, azután a bal lábbal. A két kísérlet között egy percnyi szünetet tartunk. (60%)

2. Lábújjhegyen járás 2 méter távolságban. A saroknak nem szabad a földre leélnie (100%)

3. Lábújjhegyen felemelkedés és leereszkedés ötször egymásután. A sarok nem érhet le a földre. A gyakorlatot mezítláb kell elvégezni. A gyorsaság mellékes. Egy ismétlés van megengedve.

E helyett R. Markin a következőt ajánlja: Mezítláb, lábújjhegyen állva, kifesztett lábakon testhajlítás előre és kiegyenesedés ötször egymásután. (40%)

4. Testhajlítás előre-hátra, jobbra, balra, mindannyiszor kiegyenesedés. Mind-egyiket ötször. (100%)

5. Tíz lépcsőfokon felszalad, egy fok magassága 15 cm. Fogódzkodni tilos. 7 másodperc alatt kell szaladni. Ha egy fokot kihagy, egyszer ismételhet. (70%)

6. Egyedül öltözködés. Fiúk: nadrágtartós nadrágot, gombos mellényt és kabátot; leányok: aljat, blúzt és felöltőt húznak. Az összes gombokat be kell gombolni. (80%)

7. Cipőjét felhúzza, begombolja, vagy befűzi és megvöti, 3 perc alatt. (50%)

8. Tollat tollszárba tesz 20 másodperc alatt. (100%)

9. Kulcsot kulcslyukba tesz, megforgat (kinyit, becsuk). Időtartam 30 másodperc. (80%)

10. Labdával 70 cm-re céloz. A cél 25 négyzet cm nagyságú papírdarab vállmagasságban. Felülről kell dobni. Háromszori dobásra két találat szükséges. (60%)

11. Nyitott szemmel, kinyújtott kézzel a két kéz mutatóujját összeteszi. Időtartam 5 mp. Három kísérlet közül kettőnek sikerülnie kell. Előmutatás meg van engedve. (60%)

12. Egy lábon állni 15 mp-ig, nyitott szemmel. Előbb a jobb, majd két percnyi időköz elteltével a ballábon. (50%)

A VI. évesek próbái. 1. Magasugrás 17 cm magasságba, 70 cm-es nekifutással. Három kísérlet közül kettőnek sikerülnie kell. Az ugrókötelet nem szabad érinteni. (50%)

2. Lábújjhegyen felemelkedés és leereszkedés ötször egymásután. A sarkak nem érhetnek le. (Lásd az V. 3. próbát.) A gyorsaság mellékes. Egy ismétlés van megengedve.

2. b. Mezítláb, lábújjhegyen állva, kifesztett lábakon testhajlítás előre és kiegyenesedés. Ötször egymásután. (V. 3. b.)

3. Mindkét lábbal egyszerre, megelőző térdhajlítás után 15 cm magas lépcsőfokra felugrani. Lábújjhegyre kell ugrani, de ha csak talpra sikerül, az is elégséges. (83%)

4. Egy lábon állva, a másikat előre-hátra lóbálja, egyenes testtartás mellett, ötször egymás után, a lehető legnagyobb kilengés mellett. A másik lábbal két perc múlva kell ugyanezt megcsinálni. (100%)

5. Egy lábon állás 15 mp-ig nyitott szemmel. Előbb a jobb, majd 2 perc szünet után a bal lábon. (V. 12.) (100%)

6. Térdhajlítás kifelé fordított lábújjhegyen állva, sarkak összeérnek. A leereszkedő test nem érinti a sarkakat. Háromszor egymásután. (100%)

7. Tíz fokos lépcsőn futva lejön. Egy lépcsőfok 15 cm magas. Nem szabad fogódzni. Egy fokot csak egy lábbal szabad érinteni. Idő 5—6 mp. Ha egy fokot átugrik, lábbal nem érint, újra kell kezdeni. (100%)

8. Székről a földre ugrás. A szék magassága 44 cm. Jobb, ha a lábújjhegyre ugrik, mint a talpra, sarokra. (100%)

9. Szeget bever. A szeg hossza 13 mm, fenyőfába kell beverni. A két első ütés után már nem szabad a szeget az újjakkal tartani. Öt kísérletből háromnak kell sikerülnie. Egy-egy szegbeverés ideje egy perc.

10. A jobb kézzel egy 70 cm-nyi távolságból, felülről dobott labdát kell elkapni. Három kísérlet közül kettőnek sikerülnie kell. (50%)

11. Mindkét kar körözö lendítése a lehető legnagyobb gyorsasággal 10 mp-ig. Felülről kezdi. (100%)

A VII. évesek próbái. 1. Egy lábon állás, csukott szemmel 10 mp-ig. Előbb a jobb, aztán a bal lábon. A két kísérlet között 2 p szünet. (50%)

2. Térdhajlítás kifelé fordított lábujjhegyen állva, sarkak összeérnek. A leereszkedő test nem érinti a sarkakat. Háromszor egymásután. (VI. 6.) (100%)

3. Szeget fenőfőjába bever. A szeg hossza 13 mm. A két első ütés után már nem szabad a szeget fogni. Öt kísérletből háromnak sikerülnie kell. Egy szegbeverés ideje egy perc. (VI. 9.)

4. Ceruzát hegyezni, szépen és hegyesre, 2 perc alatt. (66%)

5. 1 m 40 cm-nyi távolságból, felülről dobott labdát két kézzel kell elkapni. Három kísérlet közül kettőnek sikerülnie kell. (100%)

6. Labdával 1 m 40 cm-es távolságra célba dobni. A cél 25 cm nagyságú papírlap, vállmagasságban. Felülről kell dobni. Három kísérletből kettőnek sikerülnie kell. (83%)

7. Mindkét kar köröző lendítése a lehető legnagyobb gyorsasággal 10 mp-ig. Felülről kezd. (VI. 11.) (100%)

8. Csomót két 15 cm hosszú spárgán egy perc alatt. A csomó a spárga akármelyik részén lehet. 25 mp is elégséges. (100%)

9. Vízrel teli poharat kinyújtott karral 2 m 10 cm távolságra kell vinni, 20 mp alatt. Két percnyi szünet után a másik kézzel végzi el (100%)

10. Egy lábon ugrál és egyidejűleg a másik oldalon levő karját forgatja, 7 mp-en át. Két percnyi szünet után a másik lábbal végzi. (100%)

11. Csukott szemmel a mutatóujjával orrahegyét érinti. Három kísérlet közül kettőnek kell sikerülni, előbb a jobb kéz újjával, aztán a ballal végzi el a gyakorlatot. (100%)

A VIII. évesek próbái. 1. A lábfejre helyezett gyufaskatulyával 2 méternyire kell menni 20 mp alatt. Három kísérletből kettőnek sikerülni kell. Két perc mulva ugyanazt a másik lábbal is elvégzi. (83%)

2. Ceruzát hegyez, szép hegyesre, 2 perc alatt (VII. 4.) (100%)

3. Vízrel teli poharat kinyújtott karral 2 m 40 cm-nyi távolságba visz 20 mp alatt a víz kilocsantása nélkül. (VII. 10.) (100%)

4. Egy lábon ugrál és egyidejűleg a másik oldalon levő karját forgatja 7 mp-en át. Két percnyi szünet után ennek a megfordítottját végzi. (VII. 11.) (100%)

5. A két mutatóujját egymás körül forgatja 25-ször, 10 mp alatt. Egy perc szünet után az ellentétes irányban forgatja az újjakat. Összesen 50 forgatás kell. (83%)

6. Labdával 1 m 40 cm-re célba dob. A cél 25 cm nagyságú papírlap vállmagasságban. Felülről kell dobni. Három kísérlet közül kettőnek sikerülni kell. (VII. 7.) (83%)

7. Az 1 m 40 cm-nyi távolságból, felülről dobott labdát jobb kézzel kell elkapni. Három kísérletből kettőnek sikerülni kell. (V. 7.) (83%)

A IX. évesek próbái. 1. Cérnát tübe fűz. (6. sz. a tű, 50-es a cérna), két perc alatt. (90%)

2. Kinyújtott karokkal két vízzel teli poharat 2 m 10 cm távolságba visz, 20 mp alatt, a víz kilocsantása nélkül. (VII. 10.) (80%)

3. Két méterről felülről dobott labdát két kézzel elkap. Három kísérletből kettőnek sikerülni kell. (90%)

4. Az 1 m 40 cm távolságból, felülről dobott labdát bal kézzel kell elkapni. Három kísérletből kettőnek sikerülni kell. (100%)

5. Négykézláb mászik, 6.30 m távolságba, de az egyik lábat a levegőben kell tartania. Az egész 1 p 30 mp-ig tarthat. Három perc szünet után megismétli, de a másik lábat kell a levegőben tartani. (90%)

6. 30 gr súlyú kavicsot 50—70 cm-nyire feldob, míg a kavics repül, az alatt ugyanolyan kavicsot az asztról felvesz és a leeső kavicsot, mindig ugyanazzal a kézzel, elkapja. (0%)

A X—XI. évesek próbái. 1. Magasugrás 35 cm-nyire, 70 cm-es nekifutással. Három kísérletből kettőnek sikerülni kell. (100%)

2. Célbadobás két méterről. A cél 25 cm nagyságú papírlap. Felülről kell dobni. Három dobás közül kettőnek találni kell. (90%)

3. Jobb kézzel, két méterről dobott labdát el kell kapni. A labdát felülről kell dobni. Három kísérletből kettőnek sikerülni kell. (90%)

4. 2 m 80 cm -ről, felülről dobott labdát két kézzel kell elkapni. Három kísérletből kettőnek sikerülni kell. (100%)

5. 30 gr-os kavicsot 50—70 cm-re fel kell dobni, a feldobás alatt ugyanolyan kavicsot az asztról fel kell kapni és a leeső kavicsot mindig ugyanazzal a kézzel kell elkapni. (IX. 6.) (0%)

6. 30 gr-os kavicsot 70 cm-nyire fel kell dobni, mielőtt a visszaeső kavicsot elkapnók, ugyanazzal a kézzel két kavicsot az asztalról fel kell venni. (0%)

A XII—XIII. évesek próbái. 1. Labdával célbadobás 2 m 80 cm-ről. Felülről kell dobni s három dobásból két találat szükséges. (60%)

2. Felülről 2 m 80 cm-ről dobott labdát két kézzel kell elkapni. Három kísérletből kettőnek sikerülni kell. (90%)

3. Kavicsjáték, de a feldobott kavics elkapása előtt most három kavicsot kell ugyanazzal a kézzel az asztalról felvenni. (30%)

4. Bakugrás, hasonló nagyságú gyermekeken át. Három ugrásból kettőnek sikerülni kell, az átugrott gyermek fejét, hátát lábszárral érinteni nem szabad. Jobb, ha lábujjhegyre ugrik a gyermek. (100%)

5. Két m 10 cm-ről, felülről dobott labdát a bal kézzel kell elkapni. Három kísérlet közül kettőnek sikerülni kell. (90%)

6. Kézen állni 8 mp-ig, a lábakat falhoz támasztva. (0%)

7. Magasugrás 70 cm-re. 70 cm-es nekifutás. Három kísérlet közül kettőnek sikerülni kell. Az ugrókötelet nem szabad érinteni. (100%)

A XIV—XV. évesek próbái. 1. Magasugrás 70 cm-re, 70 cm-es nekifutással. Három kísérletből kettőnek sikerülni kell. Az ugrókötelet nem szabad érinteni (83.5%)

2. 46 cm magas székülöt kell átugorni, 70 cm-es nekifutás után. Mindkét lábbal egyszerre kell ugrani. Három kísérletből kettőnek sikerülni kell. Jobb a lábujjhegyre ugorni. (83%)

3. Bakugrás, de mind a háromnak sikerülnie kell. (50%)

4. Kézen állás 15 mp-ig. A lábak falhoz támaszkodnak. (50%)

5. Széket a hátulsó lábánál fogva egy kézzel kell felemelni. Nem szükséges kinyújtott kar, a felemelés előtt a széket meg szabad rázni. (66%)

6. 2 m 80 cm-ről dobott labdát az egyik, majd a másik kézzel kell elkapni. Három, három kísérletből két-két siker szükséges. (100%)

7. Fejen áll 5 mp-ig. A talpát a falhoz támasztja. (43.5%)

8. Kézen jár. (0%)

A vizsgálat eredményét úgy számítja ki, mint Binet.

(Michels.)

Dezső Lipót: *A helyesírás és nyelvi magyarázatok új tanítási módszere mesékkel.*

8. 136 l. Wellisch Béla könyvnyomdája Szt. Gotthárd. 1900. Ára 3 P. Megrendelhető a szerzőnél Szombathelyen, kir. tanfelügyelőség.

Úgyesen megszerkesztett, a tanító és a gyermek munkáját jelentősen megkönnyítő segédkönyv. Tartalmáról tájékoztatnak a következő példák: „Sok olyan szó van a magyar nyelvben, amely nagyon hasonlít egymáshoz. Ha egy-egy vonást elhagyunk, akkor bizony más értelmű szót kapunk. Ebből pedig nemcsak értelmetlenség, hanem baj is történhetik. Elmondok egy-két példát. Varga Pista Budapesten tanult. Egy alkalommal meglátogatta édes apja. Pista még aznap boldogan megírta az édesanyjának, hogy az édesapa megjött és többek közt ezt írta szőről-szóra, így ni: édesapám este Józsi bácsihoz ment és ott „meghalt.“ Elgondolhatjátok, hogy Pista édesanyja, amikor a levelet megkapta, megijedt ám nagyon és az első vonattal azonnal Budapestre utazott. Amikor Budapestre érkezett, azonnal autóbá utlt s Józsi bácsi lakására sietett. Egész úton sírt, zokogott. Hát uramfia, mit látott, amikor Józsi bácsi lakásába benyitott? Pista édesapja nyugodtan ült az asztalnál, nagy darab szalonna és kenyér volt a kezében s jóízűen evett. Gondolhatjátok, milyen nagy lett az öröm, amikor Pista apja így fogadta a feleségét! Miféle hiba történt itt? Semmi egyéb, csak az, hogy Pista barátunk sietségében nem tett az „a“ betűre vonást, mert a szerencsétlen azt akarta írni, hogy édesapja meghált, vagyis aludt Józsi bácsinál. Látjátok, milyen rettenetes percekert szerzett ezzel Pista az édesanyjának.“ — „Avagy nem furcsa az, amikor Bőzsi a következőket írta a barátjának: nevemnapjára édesanyám nagyszerű pogácsát sütött „hajból.“ — Ilyen kedves módon teszi a szerző a száraz helyesírási és nyelvtani szabályokat élvezetessé a gyermekeknek. A könyvet a gyógypedagógiai iskolákban is haszonnal forgathatják és azt a legmelegebben ajánljuk kartársaink figyelmébe. (ém.)

A kis Herder-Lexikon a legtökéletesebb gyakorlati kézikönyv, 50.000-nél több címszót, 4000 képet és térképet tár az olvasó elé. Alapos, gyakorlatias, könnyen kezelhető. Német nyelvezete könnyen érthető. Ára 30 márka. Részletfizetésre is megrendelhető. Képekkel díszített mutatóanyagait megtekintésre minden jobb könyvkereskedés vagy maga a kiadó, Herder Freiburg, Breisgau — megküldi az érdeklődőknek.

Beküldött könyvek:

- Borbély Sándor:** Tisztelet Klis Lajos emlékének. Különlenyomat a „Magyar Gyógy-pedagógia” 1929. évi 7—8. számából. 8 l.
- Éltes Máttyás, dr. H. Révész Margit, Schreiner Ferenc:** A III. Országos Gyógypedagógiai Értekezlet naplója. Különlenyomat a „Magyar Gyógypedagógia” 1929. évf. 7—10. számából. 42 l. Gyógypedagógiai könyvtár. Uj sorozat 6. szám.
- Herodek Károly:** Vaksági okok. Különlenyomat az Országos Közegészségügyi Egyesület „Egészség” című folyóiratának 1929. évi decemberi füzetéből. 6 l.
- Dr. Irene W.-Kaufmann:** Die leichtesten formen des Schwachsinns auf kongenital-letischer Anlage. Separatabdr. aus der Monatsschr. für Psychiatrie u. Neurologie. Bd. LXVII. (1928.) 43 l.
- Petik Kálmán m. kir. kormánytanácsos, székesfővárosi elemi iskolai igazgató,** „A magyar gyermekvédelem kiépítéséről.” Kiadja a székesfőváros tanácsának közoktatási ügyosztálya. 4 l.
- Románé Goldzieher Klára:** A hibásbeszédűek írása. Különlenyomat a „Magyar Gyógypedagógia” 1928. évi 4—6. számából. 20 l.
- Dr. Schmidt Ferenc:** A Tömeg. (Lélektani tanulmány.) Különlenyomat az Orsz. vizsgálata. Különlenyomat a „Gyermekvédelem Lapja” 1929. 12. számából. 8 l.
- Dr. Schmidt Ferenc:** A Tömeg. (Léyeletani tanulmány.) Különlenyomat az Orsz. Polgári Iskolai Tanárregyesületi Közlöny 1929. évi 5. számából. 7 l.
- Dr. Schmidt Ferenc:** A Diszitéses rajzolású képesség fejlődésének kísérletes vizsgálata ép- és fogyatékoselméjű gyermekeken. Különlenyomat a „Magyar Gyógy-pedagógia” 1929. évi 1. számából.
- Szabó Károly:** A gyógyítva-nevelés és oktatás társadalompolitikai és közgazdasági jelentősége. Budapest, 1929. 15 l.
- Szabó Károly:** Tanulmányúti tapasztalataim Svájcban. Különlenyomat a „Magyar Gyógypedagógia” 1929. évi 6—10. számából. 19 l.
- Szondi, Oberarzt:** Neuere Ergebnisse auf dem Gebiete der Therapie der Schwach-sinnigen. Sonderabd. aus dem Bericht über den III. Kongress für Heilpädagogik in München 2—4 Aug. 1926. 17 l.

L A P S Z E M L E

Magyar Szülők Lapja. Együttal a Magyar Tanítók Otthonának Hivatalos Közlönye. 1929. évi III. évfolyam. Szerkeszti: T. Havas Alisz. I. Németvölgyi-dűlő 8197. sz.

Erről a lapról többször megemlékeztünk már, mint az iskola és a szülői ház között szorosabbá teendő kapcsolatok céltudatos jeles művelőjéről. Valami új, egészséges légkör árad felénk a lapból, melynek kedvelt melléklete a „Pajtikám” c. gyermeklap. A lap 1929. évi 24-ik számában dr. Purebl Győző székesf. tanügyi tanácsnok mond érdekes dolgokat a „Gyermeknevelésről.”

Dr. Purebl Győző tanácsnok mindenek előtt és első sorban a jó szív embere, Tudományos témáit, a saját gyermekeit gondnal szerető édesapa, a mások gyermekei nevelését lelkiismeretes előrelátással irányító kulturpolitikus tollával írja meg. Ezt a cikkét sorba minden lakásba be kellene adni, hogy elolvassák mindenütt, ahol szülők és gyermekek élnek és szívükbe, lelkükbe vessék annak minden szavát, különösen pedig azt a megállapítást, hogy „A kultúra a mi lelkünk állapota.” „A lelki kultúrának két eszköze és kelléke van: az egyik a lelkiismeret gondozása, a másik a lélek kisugároztatása.” Nemcsak a tanító munkása a kultúrának, az vagy te is, azok vagyunk mi is mindnyájan és gondoljunk rá mindig, hogy „amit a szülői ház és az iskola épít, azt az utca és a rossz társaság romba ne döntse.”

Gyógypedagógus kartársaink, úgy látszik, legjobban ezt a lapot kedvelik, mert a leg többben ezt keresték fel igen érdekes tanulmányaikkal. 1929-ben írt bele **Kárpáti Ottó:** „Csökkentlátású gyermekek iskolája” (3. sz.) és „Kíméljük tanítványaink szemét!” (1930. 6. sz.) — **Ungermann József:** „A pofon” (La giffle) (12. sz.) — **Dr. Bárczi Gusztáv:** „Orvosi tanácsadó” (1. sz.) és „A levegő” (17. sz.) — **Dr. Schnell János:** „Amíg nem késő” (20. sz.) és „A nevelés új útjain” (22. sz.)

Most új kezekbe került a lap: a nagyszerű pedagógiai hagyományokon felnevelődött, szépirodalmi munkásságáról („Szent Borbála képe”) jól ismert T. Havas Alisz író szerkeszti, aki a lap címét és külső alakját is megváltoztatta. Most oktválalakban jelenik meg és „Magyar Szülők Lapja” címet viseli. (ém.)

Nemzeti Ujság. 1930. évi április 20-iki, husvétii szám.

Dr. Wolff Károly visszapiantást vet a vezetése alatt álló nagy községi keresztény párt tízévi működésére és az általa létesített közérdekű alkotások között felemlíti a három községi jellegű gyógypedagógiai intézetet is. — Összinté elismeréssel emlékeztünk meg mindig a székesf. községi gyógypedagógiai intézetek megalapításáról, de kötelességszerűen rámutattunk arra is — és ezt most sem hallgathatjuk el, — hogy ezek a községi intézetek ma csak néhány gyermeket tudnak befogadni; szük, meg nem felelő épületekben vannak elhelyezve s megalapításukkal csak éppen a kezdő lépéseket tettük meg. A szerencsétlen gyermekek sorssújtotta szüleinek az a legfőbb óhajtása, hogy a székesfővárosi gyógypedagógiai intézeteket bővítsék ki annyira, hogy minden rászorult fővárosi gyermek ott felvételt nyerhessen, s ha valaki vagyontalan, ne maradjon le a fizetni tudókkal szemben. Ha ez megvalósul, örök hátlára kötelezi a községi keresztény párt a szülöket és emberbarátokat, de amelletl igazán áldásos alkotással írja be a nevét a főváros történetébe. Ezt az intézményt aztán joggal sorozhatná legnagyobb alkotásai közé a községi keresztény párt. Adja az ég, hogy mielőbb így legyen. (ém.)

Kleitsch János: Segítség. „Magyar Gyógypedagógia” 1930. évi 1—2. számában. 1 l.

Megjegyzés a f. évi 1—2. számban „Segítség” cím alatt megjelent cikkre. A cikknek csupán azon részével kívánok foglalkozni, amely a vakok tornaoktatására vonatkozik.

Valamikor réges-régen a cikk írójával együtt foglalkoztunk a vakok tornatanításával, ő a leányokkal, én pedig a fiú-növendékekkel. Ebben az időben kezdődött tulajdonképpen a vakok tornaoktatásának fejlődése. De még az akkori állapotokat tekintve is, cikkíró túlzásokba esik, mert sosem volt cél nálunk az egyes növendékek kiképzése s a tornatanár „túlbuzgósága folytán” a többi növendék mellözése, illetve elhanyagolása olyannyira, hogy még „a járásuk is csak a legmélyebb sajnálkozást válthatta volna ki a szemlélőből.” Az ilyen oktatás ellen az intézetünk igazgatója és a tanári kar tagjai bizonyára vétót emeltek volna, mint olyan egyének, akik minden vaknak a sorsát egyformán a szívükön viselik!

Nem tudom, hogy honnan szedte cikkíró az adatokat, avagy melyik intézetről írt? Tudni való, hogy nevezett sok-sok évvel ezelőtt elkerült innen és majdnem hús esztendő telt el úgy, hogy az intézetünkben tán nem is járt, vagy ha tudtomon kívül itt is lett volna, soha tornaoktatást, vagy évvégi tornavizsgát nem látott, amelyeknek pedig évek óta az intézetnek majdnem valamennyi növendéke képességéhez mérten vesz részt.

Ha itt lett volna, avagy a szakfelügyelőségnek évi jelentését jobban megnézte volna, találhatott volna fényképfelvételt is, ahol a növendékeknek legnagyobb csoportja dolgozik. Ott nem egyes vakokat láthatott volna, hanem egy tömeget: az egész csoportot, talán három-négy növendék híján, szám szerint körülbelül harmincat (az elmúlt évben pedig harminchatot). Kérdem: tán helyesebb lett volna ezeket a nagy csoportokat az ott nem szereplő, rendszerint hibás testalkatú, három-négy növendék miatt fejlődésükben megállítani?

Megnyugtathatom cikkírót, hogy ezekkel a gyengékkel, illetve hibás testalkatúakkal is foglalkoztunk és megtettünk mindent, hogy a lehetőségnek maximumát elérjük.

Nagyon szeretném, ha cikkíró az év végén elfáradna hozzánk és megnézné tornatanításunk eredményét, s ne kiáltana az íróasztal mellől segítség után a mi számunkra, mert nekünk ezen a téren arra nincsen szükségünk. Mi annyira vagyunk, hogy az ő idejében divatban volt „ügyesek és gyengék” szerinti beosztást a továbbképző osztályokban már nem is ismerjük, mert éppen a céltudatos, minden egyesnek sajátlagos képességeit figyelemmel kísérő oktatási rendszerrel olyan minimálissá lett a gyengéknek száma, hogy ezek részére egy külön csoportot alkotni nem is tudnánk.

Megjegyzéseimet annyival is inkább tartottam szükségesnek megtenni, mert a lapot olyanok is olvassák, akik a vakok oktatásügyét csak távolról ismerik s a megjelent cikk nyomán olyan képet alkothatnak maguknak, mintha a vakok budapesti intézetében egynéhány „túlképzett” növendék kivételével, a többi gyermek, min

(Fiedler Lajos.)

„Levana“ *Internationale wissenschaftliche Beiträge zur gesamten Heilpädagogik. Unter Mithilfe namhafter Fachgenossen begründet und geleitet von Reg.-Rat Dir. Dr. S. Krenberger. Taubstummen-Verlag H. Dude Leipzig C. 1. Jahrg. I. Heft. (Negyedévenként jelenik meg.) Terjedelme egyelőre 3 iv. Előfizetési ára egy évre 5 Márka.*

Ki ne ismerné az „Eos“ nevű nemzetközi, tudományos folyóiratot? Legjeltebb magyar szakembereink, maga b. e. dr. Náráy Szabó Sándor is ebben írták meg és adták közre azokat a gyógypedagógiai vonatkozású közleményeiket, amelyeket Európa gyógypedagógusai elé szántak. Mert dr. Krenberger folyóiratát az egész kontinensen olvasták. Franciák, olaszok, spanyolok, oroszok csak úgy forgatták, mint a németek, angolok és amerikaiak. A háború végén a szomorú viszonyok kiűtötték Krenberger kezéből a tollat, az „Eos“ azóta mint a „Quelle“ egyik kiadványa jelenik meg. A bécsi izr. siketnéma-intézetet bezárták, igazgatóját dr. Krenberger pedig, (aki a háború kitörésének a napján, 1914. aug. 1-én) vette át az intézetet — nyugalmába küldték. Mint nyugalmazott igazgató alapította meg Krenberger a „Levana“-t, hogy ott újból összegyűjtse Európa hasonló gondolkozású gyógypedagógusait.

Az első füzet M. B. Thollon-nak, a párizsi Nationalinstitut igazgatójának tanulmányát közli *Degirando* 100 éves, a siketnémák oktatását tárgyaló. könyvről. — A másik cikk *Heinrich Marius Deinhardt*-é s a munkaoktatásról és annak a helyteli nevelésével való kapcsolatáról szól. Ez az utóbbi is értékes visszpillantás az értelmi fejlődésükben tartósan korlátozott gyermek oktatása egyik kiváló, jeles úttörőjének munkájába. — *Baldrian* a gyakorlatból az elmélet felé vezető útról ír. — Sokakat fog érdekelni a következő cikk, melyet a szerkesztő maga írt s amelyben a belgák (*Decroly* és társai) módszerét veszi boncolókés alá. Ez a cikk itt nem ér véget, a szerző a jövő számokban is folytatja kritikáját. Könyvismertetés fejezi be az érdekes füzetet. A lap 1929. évi utolsó számában *Schulmann Adolf* igazgató közli a „Gyógypedagógiai Tanárképző“ szervezeti szabályzatát. Jó lett volna talán megjegyezni, hogy a tanárképző nem akkor keletkezett, amikor ez a szabályzat, hanem már 30 évvel előbb.

(ém.)

Dr. Theodor Heller: *Arzt und Erzieher. Monatsschrift f. Kinderheilkunde. B. 42.*

A jeles bécsi gyógypedagógus bátor nyíltsággal mutat reá a háború utáni pedagógia azon el nem tagadható nehézségére, hogy az új nemzedék nevelése kicsúsztó a család és a hivatásos nevelők kezéből, s az u. n. titkos társnevelők, a távolabbi környezet, a közhangulat irányítása alá került. Ezek ellensúlyozására a pedagógiákon is nagy változások mentek végbe, melyek hivatva vannak a nevelő — veleszületett készségén kívül — hatásfokát sokszorosan, s a mai formáknak megfelelően emelni. A freudi lélekelemzés (psycho-analízis), az ádler-i egyéni lélektan (individuallypsychologia), a Bühler-Stern-féle megértő pszichologia eljárásai részben, mint idegorvosi segédeszközök, a modern nevelő fegyvertárainak gazdagítását szolgálják. A gyermekorvosoknak is be kell lépniük a segítő táborba, mert hisz ők a család első tanácsadói a nehezen nevelhető gyermek vezetésénél; s különösen a pszihopátiás gyermek megmentésében igen fontos körülmény, hogy rendelkezésük alátámasztására elnyelődjenek a korábban kerüljön szakszerű, orvos-pedagógiai irányítás alá. Tanácsadó helyeken, megfigyelő intézetekben a pszichológiailag is alaposan képzett gyermekorvos és tapasztalt gyógypedagógus vállvetett munkája bizonyult a legcélravezetőbbnek; ezen összegezett munkásságból nemcsak gyakorlati, de további lényeges elméleti eredmények is várhatók. (A mi vezető orvosi köreink felfogása is mindenben egyezők a fentiekkel.)

(Dr. H. Révész Margit.)

Siketnépek Közlönye. A „Cházár András“ orsz. siketnéma Otthon hivatalos lapja.

1930. (28.) évf. 4. sz. Felelős szerkesztő: Molnár István.

Husvétkor tartották 23-ik évi rendes közgyűlésüket. A lap közli a titkári jelentést, mely tele van panasszal. „A munkanélküliség a m. munkást sújtja a legjobban.“ (Itt csak a korlátolt munkajogának törvényhozási úton való rendezése segíthet. Kötelezni kell minden nagyobb munkaadót, államot, községet, egyházat, magánosokat, hogy a normális munkások mellett 1—2%-ban hibásakat is foglalkoztasson.) A „némák“ gyűjtőszó romboló hatással van, a közönség azt hiszi, ma is mutogatással tanítják őket, siketek intézetének kellene a nevelőiskolákat elnevezni. (Ennek tudtunkkal, semmi akadály nincs, de éppen az elhivatottak állják útját a megvalósításnak!) Az egyesület zárószámadása 130.917 P egyenleget mutat, s 2828 P pénzmaradvánnyal zárul. Saját háza is van az egyesületnek, 78920 P-ért vették, de 30.000 P kölcsön is van rajta. Az urnagyűjtés 4858 P-t jövedelmezett az Otthonnak. Az Otthon szép működést fejt ki, lapjuk nívós, eleven. (ém.)

Kecskeméti Lapok. *Kecskeméti Friss Ujság. Független Politikai Napilap. 1930. március 23. szám.*

Klug Péter országos szakfelügyelő kecskeméti tartózkodása alatt tárgyalásokat folytatott Zimay Károly polgármesterrel az állami kisegítő-iskola jövő elhelyezése ügyében. A polgármester kilátásba helyezte, hogy az állami kisegítő-iskola a városi fiú felső kereskedelmi iskola jelenlegi épületében fog véglegesen elhelyezést nyerni. Ez az elhelyezés természetesen csak akkor történhetik meg, amikor a felsőkereskedelmi iskola megfelelő épületet kap. Ezzel az intézkedéssel a kisegítő-iskolának húsz évnél tovább tartott hányattatása véget ér s elhelyezésének kérdése végleges megoldást nyer.

L'Éducateur *Qrgan de la Société Pédagogique de la Suisse Romande et de l'Institut J. J. Rousseau. Rédacteurs Pierre Bovet Albert Rochat Genève. (A francia-svájci tanítók és a genfi Rousseau-intézet hiv. lapja. Szerkeszti Bovet és Rochat.) Kiadja Payot et C. Lausanne.*

Maurice Rouroy: „A l'école pour arriérés psychiques“ (Az értelmi fogyatékosok iskolájában) cím alatt az 1929. évfolyamban igen érdekes cikket közöl, mely érdemes a megvilágításra. Nemcsak az értelmi fogyatékosok nevelés-tanítása, hanem az éperzékű és épelméjű gyermekek nevelése és tanítása is sokat átvethet belőle. A gyengeelméjűt (gyengétehetségűt) az öntudatlan és az öntudatos lények közé helyezi, akiket az öntudatosság felé kell vezetni, amennyire csak lehet. Más szóval, neki is meg kell adni az öntudatot és a szükségletének meg azok kielégítésének eszközeit. Ennek elérése végett a nevelés-tanítás központja maga a gyermek érzéseivel, képességeivel. Tudatossá kell tenni testének, érzékszerveinek használatát, nem lehet az érdeklődést tanítani, hanem az állandó gyakorlat marad, annak alapján fejlődik ki a tulajdon, az utazás s önálló cselekvés ösztöne. Nem kell az ösztönt tanítani, de állandóan figyelni és irányítani; a családi életet, az egymáshoz való tartozást és függést kell a gyermekbe belenevelni. A természet jelenségei, azok okai és következményei mindenkor a legegyszerűbb és természetes módon állítottassanak elé p. o. a levegő és annak szükségessége, légzés alkalmával (ráfúvás, orr és száj befogása, annak bizonyítékául, hogy levegő nélkül nem élhetünk.) Az élet minden jelenségében figyelmet kell fordítani arra, hogy az ok és okozat összefüggését a gyermek felismerje. Hogy pedig a gyakorlati életben is megállhassa helyét, elő kell készíteni őt a foglalkozással arra, hogy ezt hasznosíthassa is. A szeretet, a bizalom, az öntudatos egyéni vezetés elérhetővé teszi, hogy saját értékét felismerje. A testi szükségletek öntudatos felismerésén kezdve fokozatosan vezethetők a belső élet, az érzelem, az egyéniségük és erkölcsi értékük felismerésére. Amíg a zsenge években az erkölcs szempontjából csak a „szabad és tilos“ volt vezérfonaluk, fejlődésük és nevelésük folytán az erkölcsi érzékük öntudatossá válik, ha minden alkalommal figyelmeztetjük a jó cselekedetre, vagy a rossz kerülésére.

Ch. Lugeon pedig „Une classe dite de pré-apprentissage pour enfants retardés.“ Iparosinas előkészítő osztály a gyengétehetségűek számára. (15 éves fiúk.) A gyengétehetségűek iskolájában három gyermektípust említ a cikkező. Szellemileg elmaradt, állhatatlan, figyelő és apatikus gyermekeket. Először vázolja a gyermek helyzetét a családban, az utcán s ezt nem találja megfelelőnek a gyermek jövő életpályája előkészítésére. Nézete szerint az előkészítés munkája abban áll, hogy a gyermek tapintása kifinomítottassék, látása élesítettassék az alak, szín, távolság stb. megítélésére, fülei a szerszámok zöreijének felismerésére, szaglása, izlelése, az anyag felismerésére. Észrevegye az anyagok különféleiségét, izmainak gyakorlása s a torna edzse meg a testét s tegye ügyessé. De nemcsak testi fejlődése, hanem értelmi színvonala is emeltessék, különösen üzleti levelek, ajánlatok stb. készítésében, számtan, mérten, mérés szintén tárgyai a tanításnak. Ezt, bármely iparra készül is a gyermek, egyformán tudnia kell. A műhelymunkák kiterjednek: mintázásra, asztalosságra, vas-munkára, rajzolásra. Akármilyen pályát válasszon is a gyermek, az itt szerzett képességének hasznát veszi. Hogy az ipari kiképzésre nagy gondot fordítanak, az, tekintve, hogy kiterjedt iparuk van, igen érthető, s hogy a gyengébb tehetségű gyermekeket erre külön osztályban is előkészítik, mielőtt iparoshoz adnák inasnak, nálunk is követendő volna. Emellett a slójd is megmaradhatna a tanulás időszakai alatt, illetve míg az elméleti képzés tart. (Ákos.)

Érdekes a lapnak 62. évf. 15. számában közzétett ismertetése a veresről. Azt mondja: Egyik lap körkérdést intézett a gyermekekhez s a következő kérdéseket adta fel nekik: 1. kaptál-e már verést? 2. kitől? 3. helyes-e ez a büntetés? 4. véleményed szerint, hogyan kellene verés nélkül büntetni? 220 választ küldtek be a gyermekek. Valósággal megdöbbentő egyik 7 éves kis leány válasza, aki azt írja, hogy: 1. Már kapott verést. 2. Anyjától, de nem erősen. 3 Az iskolában azt tanítják, hogy az állatokat verni nem szabad. Miért szabad akkor bennünket, gyermekeket?

A negyedik kérdésre nem tudott az időközben megbetegedett gyermek válaszolni. Közli a lap, az anya sorait is, aki mélységes megcsüggenülést érzett a gyermek azon válasza hallatára, hogy a veréssel az állatnál is alacsonyabb sorba helyezi őt.
(Dr. Lajta.)

Világ siketei, reménykedjétek! *Kísérletek az elektromos hallással, mely talán megszünteti a siketséget.* „Pesti Napló” 1930. március 30. számában.

A bécsi orvostársaság márc. 28-iki ülésén dr. Stefan Jellinek érdekes előadást tartott. Arra az elvre támaszkodik, hogy az emberi idegek végeredményben elektromos vezetők. A Corti-féle szerv, melyben a halló ideg helyet foglal, szintén elektromos vezető és tökéletesen reagál az elektromos behatásokra, ha tehát az emberi fülre közvetlenül hatnak az elektromos hullámok, akkor a Corti-féle szerv végtelenül finom idegei és véredényei továbbítják a hangot. Feltételezhető, hogy ha a nagyot-hallók és siketek Corti-féle szerve a levegőn keresztül odajutó hanghullámokra már nem reagál, esetleg még mindig érzékeny lesz az elektromos hullámokra. Újabb reményt adó kísérletek. Vajha ne csalódot hoznának, mint a megelőző hiú kísérletek.

„Jaunabodtívánót” *Irtta: C. Z. „Nemzeti Ujság” 1930. évi március 30. számában.*
A váci siketnéma intézetben tett látogatás beszámolója.

A gyógypedagógiai oktatásügy népszerűsítésének eléggé nem ajánlható módja az, ha az intézetek működését egy-egy ügyesen megírt riport útján igyekszünk a nagyközönség szívéhez közelebb hozni. Ennek találó példája a fentebb megírt jóakarató cikk.

Szerdahelyi Sándor: *A bicskei átmeneti gyermekotthonban. A főváros új gyermekvédő intézménye.* „Népszava” 1930. március 15-iki számában.

A Hídegkúti-úton van a 3—6 éves gyermekek árvaháza és az átmeneti leányotthon gyűjtő telepe. A bicskei kastélyban van a tulajdonképeni átmeneti otthon. A gyermekek bicskei törzskönyvéből megrázó gyermekorsókat említ a szerző s azt mondja, hogy az elindulás kétségtelenül biztató az úttörő munkában.
(ém.)

Magyar Paedagógia. *A Magyar Paedagógiai Társaság havi folyóirata. Kornis Gyula közreműködésével szerkeszti Nagy J. Béla. 39. évf. 1—2. sz. Budapest 1930.*

Ebben a számban kezd meg *Gulyás József* a magyar neveléstörténet egyik igen érdekes dokumentumának, *Comenius* sárospataki beköszöntő beszédének magyar fordítását. *Sebestyénne Stetina Ilona Zirzen Jankáról, Suppan V.* a kereskedelmi iskoláról, *Nagy József (Pécs)* a középisk. tanárvizsgálatok reformjáról, *K. F.* a lengyel középiskoláról és érettségi vizsgálatokról, *Papp Zoltán Berlin* iskolaügyéről írt érdekes tanulmányokat. Bennünket különösebben azért érdekel éppen ez a füzet, mert ebben ismerteti *Borbély Sándor* a magyarországi gyógypedagógiai intézetekről szóló 1928—29. évi jelentést (49. l.) Ismertetését azzal végzi „vajjon nem válnék-e a könyv szerkesztének javára, ha az egyes intézetek ismertetése általában azonos szempontokból s egyazon sorrendben történnék? Ugyanezt mond- tunk mi is (I. M. Gyp. 1928. évf. 19. l.) és örülünk, hogy *Borbély Sándor* is hangoztatja ezt, aki bizonyára örülne — velünk együtt — ha a „Jelentés” minél tökéletesebb, minél vonzóbb formában kerülne a nagyközönség elé.
(ém.)

Egészség. *Folyóirat egészségtani ismeretek terjesztésére és a közegészségügy érde- kében. 1930. (44. évf.) 3. füzet.*

Weisinger Frigyes dr. „Körséta a fővárosban nyitott szemmel” c. cikkében sok érdekes dolgot említ fel, többször foglalkozik az iskolával is. Egyik időszéri kérdés a nyitott szemmel gondolkodó, emberbarátilag érző orvosnak, hogy „miért ne kezdődhetnék az előadás (mondjuk: legalább télen! Szerk.) 9 órakor?”
„A tanítási anyaghoz az egészségügynek vajmi kevés hozzászólása van ugyan, mégis meg kell említenem azt a visszatetsző dolgot, amit egy másodosztályú elemista tan- könyvében láttam. A hét éves gyermek hittankönyvében le van írva „Kain és Ábel” szörnyű esete.” Ugyanilyenkorú gyermekek részére a magyar nyelv- és értelem- gyakorlati könyvben a következő feladat van: írjátok le, hogyan történik a disznó- ölés . . . Egyszer megtörtént, hogy a gyermekek disznóölősdít játszottak stb. . . Tanítsák meg az iskolában a gyerekeket, hogy köhögés, tüsszentés, ásitás közben fordítsák fejüket oda, ahol senki sincs. Vagy tartsák zsebkendőjüket vagy legalább a balkezüket szájuk elé. . . .

Magyar Tanítóképző. *A tanítóképző int. tanárok Orsz. Egyes. közlönye. Szerkeszti Molnár Oszkár. Budapest 1929. (42.) évf.*

A f. évi utolsó számában dr. *Radnai Oszkár* folytatja „A tanítónőképzés különleges szempontjairól” írt, sok megszívlelendő gondolatot tartalmazó tanulmá-

nyát. *Dr. Kenveres Elemér* „A gyermek gondolkozásának és világlátásának fejlődése” címen immár negyedik folytatását teszi közzé s *Piaget*-nek u. n. „klinikai módszerét” veszi éles boncoló kés alá. (Külön lenyomatban is megjelent.) *Straub Ferenc* „Két tanfolyamon szerzett impresszióit” írja meg. Sok találó megfigyelést jegyzett fel. Megtudjuk a lapból, hogy öt új tanítónőképző (4 rk., 1 izr.) és egy óvónőképző (rk.) keletkezett csak az 1929. évben, úgy, hogy tanító- és tanítónőképző intézeteink száma ezekkel együtt ma már 58. Dehát van-e ennyi képzőre szükség? (ém.)

Herczka Gusztáv: *Milyen bánásmódban részesültek siketnémák és egyéb fogyatékosok a zsidó ókorban? Izr. Tanügyi Értesítő 1929. (54.) évf.*

Érdekesen sorakoztatja fel azokat az adatokat, amelyek az ószövegségi szentírásban és a talmudban a siketnémákra vonatkoznak. (ém.)

„Az egész Európa elismerésel adózik a budapesti gyógypedagógiai laboratóriumnak, csak Magyarországra nem.” *Irta Matolcsy Andor. Nemzeti Újság 1929. május 21.*

A *Ranschburg*-innappal kapcsolatosan intézményeink felé terelődött közérdeklődésnek egyik szép tanújele ez a megértéssel készült riport. Elismeréssel szól a gyógypedagógiai pszichológiai laboratóriumban folyó vizsgálatokról és gyógypedagógiai tanácsadásról. Hogy is kívánatos, hogy a gyógypedagógiai pszichológia kutató munkájáról a nagyközönséget és a tudományos köröket minél többször tájékoztassák hasonló, közérdekű közleményekkel.

25 éves a pszichológiai laboratórium, ahol gépekkel mérik az emberi lelket. Irta: Diószeghy Miklós. Budapesti Hírlap 1929. október 6.

Ugyancsak a laboratórium történetével és dr. *Ranschburg* Pál korszakos működésével foglalkozik. A tudományos vizsgálatokat s azok eredményeit népszerű módon tárja a nagyközönség elé, azonban megfélekedzik dr. *Schnell* János szép művéről. (ém.)

Tizennyolcezer hibás kis gyermek kallódik el Magyarországon. L. Vargha Gábor riportja a „Nemzeti Újság” 1929. július 7-iki számában.

Örömmel jegyezzük fel, hogy a napisajtó újabban meleg érdeklődés hangján tárgyalja a gyógypedagógiai oktatásügyet. Ennek a megértő jóakaratra tanúbizonysága L. Vargha Gábornak jó szívből, megértő lélekből fakadó kedves tanulmánya is. Reméljük, ezeknek a cikkeknek hatása lesz intézményeink anyagi ügyeinek jobbrafordulására is. Mert szinte leírhatatlan kontraszt nyilvánul meg abban, ha a szakemberek és a napisajtó riportjai égig emelik állami és államilag segélyezett gyógypedagógiai intézeteink teljesítményeit s a rászorultak nagy számára hivatkozva, az intézmények szaporítását sürgetik, az állami költségeit végrehajtói pedig arról tanácskoznak, hogy 5 vagy 6 hónapra csukják-e be az intézeteket, mert a költségekből másképp nem lehet azokat fenntartani. Azt hisszük, itt az ideje, hogy a többi háborús nyomorúság enyhítése után, gondoljunk végre ezekre a szerencsétlen, fejlődésükben korlátolt gyermekekre is, mert a háborúért a legrettenetesebb árat ők fizették meg. Jogos a kívánságuk, hogy sorsukon végre enyhítsenek. (ém.)

Tábori Kornél: *Kiváló siketnémák. Művészi és egyéb tehetségek a fogyatékosok sorában. „A Gyermekvédelem Lapja” 1930. évf. 1. szám.*

Sok jóakarattal, élvezetes formában megírt riport ez a fogyatékosokban itt-ott kicsillanó értékes tehetségekről. A vaksiket *Keller* Heléna kívül különösebben a siketnéma kiválóságokkal foglalkozik. Az is bizonyos, hogy az értelmi tekintetben korlátoltak közt is nem eggyel találkozunk a történelem folyamán, aki egyoldalú képességgel volt megáldva. Ilyen volt pl. *Mind* Gottfrid, a magyar származású festő és szobrász, aki annak ellenére, hogy gyengeelméjű volt, macskajeleneteket művészi tudott festeni. Képeiért műértők még életében nagy összegeket fizettek, de ő szegényesen élt, így is halt meg; a műveiért fizetett vagyon eltartója zsebébe vándorolt. *Mind* festett, mert ebben gyönyörűségét lelte. Egyéb aztán nem érdekelte. Bármily értékesek is az egyes kiválóságok művei, a gyógypedagógiának egyelőre nem ezek, hanem az egyszerű polgári életbe beilleszkedő derék, közepes munkások az igazi büszkeségei.

Ha a lap tartalomjegyzékét átnézzük, rögtön szemünkbe ötlük, hogy több olyan, igazán értékes közleményt is hozott, amelyet a szerzők a III. Országos Gyógypedagógiai Érkezleten adtak elő. Ilyen *Hoffmann* Marianne-nak „Az igazságügyi gyermekvédelem szervezete” c., — dr. *Németh* Péternek „A gyermekvédelem leg-sürgősebb feladatai” c., — dr. *Schmidt* Ferencnek „A fogyatékosok életpályákra való alkalmazásának kísérletes vizsgálata” c. — végül az 1930. évf. 1. számában *Herodek* Károlynak „A csökkentettség gyermekek védelme és oktatása” c. tanulmánya. Amennyire sajnáljuk, hogy ezek a gyógypedagógiai aktualitások lapunkban

egész terjedelmükben nem jelenhettek meg, napnyira örülünk, hogy a magyar gyermekvédelem előkelő orgánumban napvilágot láttak, sőt több különlenyomatban is megjelenhetett. (ém.)

Dr. Révész Margit: „*Hogyan lesz a tudományból élő hatalom?*” „*A lélektan újabb irányai.*” Az *Ujság* 1929. december 29. szám.

Kritikai, inkább népszerű formában közzétett szemle a lélektan mai irányairól, különös tekintettel a hazánkban is művelt tudomány-ágakra.

Egészség. 1929. évi XLIII. évf. 12. szám. *Kiadja az Orsz. Közegészségi Egyesület. Budapest VIII. Eszterházy-u. 14. 16.* (Külön is megjelent.)

Herodek Károly „*Vaksági okok*” cím alatt felsorolja a vakságot szerző bajokat, betegségeket és intő példakép odaállítja magyar testvéreink elé, hogy megóvják őket, de főleg utódaikat attól a rettenetes bajtól. Am akinek vak gyermeket adott a sors, legjobban teszi, ha a szerző vezetése alatt álló intézetbe beiratja, ahova bekerülvén, egész életére biztosítják megélhetését. (A tanulmány külön is megjelent.)

Néptanítók Lapja. 1929. évi 62-ik évfolyam. Budapest december 18-iki 47—48. sz. 18—20. lap.

Éltes Máttyás „*Kisegítő iskolák*” címen röviden ismerteti az értelmi fejlődésükben korlátozott gyermekek iskoláira vonatkozó tudnivalókat.

E G Y E S Ū L E T I É L E T

A MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIAI TÁRSASÁG

1930. évi február 13-án szakülést tartott *Koleszár József*, a fiatakorúak felügyelő hatóságának titkára „*A fogyatékos gyermekek nevelése Olaszországban*” címen tanulmányúti élményeit adta elő. (Megjelenik lapunkban.) Az előadást a kir. bíróság és kir. ügyészség nagyszámban megjelent képviselői élénk figyelemmel hallgatták.

Ugyanekkor tartotta meg dr. *Tóth Zoltán* referátumát a bécsi nemzetközi vakügyikongresszusról. (1929. júl. 15., 16., 17.) Felemlítette, hogy a háború után ez volt a vakok első nemzetközi kongresszusa. A vak főiskolai hallgatók nemzetközi egyesülete elnökének *Mounier* genfi egyet. professzornak kezdeményezésére hívták egybe azzal a céllal, hogy a vakok főbb kívánalmainak nemzetközi rendezését előkészítsék. Ugyanis sok tekintetben ellentétben van a világtalanok érdekeivel, ha a vakok védelmének és gyámolításának egyes ágait a különböző országokban más-más elgondolás szerint intézik. A napirenden szerepelt a vakok higiénéjének, lélektanának, oktatásának, írásának, gyámolításának, szervezetének és statisztikájának, a vakság megelőzésének, a vakok műtéttel való meggyógyításának, a vakok testi megerősítésének a kérdése. Szorosabb kapcsolatot akarnak a népszövetséggel és a Vörös Keresszettel. Külön lélektani intézet felállítását sürgetik, mely csak a vakok lélektanával foglalkoznék és sajátos, a látókétől független tanítási eljárásokat akarnak. Az írás területén azt kívánják a vakok, hogy a hangjegyrírás, ami ma még minden országban más és más, egységes legyen. Nagyjelentőségű volt a vakok lélektana felett megindult vita. Dr. *Steinberg* breslauer egyetemi magántanár szükségesnek tartja a vakok külön lélektanának kiépítését, míg ellenben *Romagnoli* professzor, a florenci egyetem filozófiai tanára, aki maga is vak, ezt kereken tagadta és azt az álláspontot vallotta magáénk, hogy külön lélektanra nincs szükség, mert nincs különbség a látók és vakok lélektana között. *Romagnoli* felemlítette azt az érdekes tényt, hogy Olaszországban a vak gyermekek csak a három alsó osztályban tanulnak külön, a negyedikről kezdve a látókkal együtt nevelik és oktatják őket. *Romagnoli* álláspontját tette magáévá *W. R. Halliday*, a skótsországi vakok ügyének képviselője is. Ez a kongresszus, melyen 23 országnak 106 képviselője vett részt, előkészítője volt a két év múlva megtartandó nemzetközi vakügyi kongresszusnak.

A március 28-iki igen látogatott szakülésen H. dr. *Révész Margit* a Gyógypedagógiai Gyermekszanatórium igazgató főorvosa adott elő „*Mozgásgyakorlatok*” címen. Az előadást demonstrációkkal is kísérte. Előadását szép és szakszerű vita követte; hozzászóltak *Michels Fülöp*, dr. *Tóth Zoltán*, *Schulmann Adolf*, dr. *Ederer István*, *Hermann dr. Cinner* Alisz és dr. *Schmidt* Ferenc. Az előadó úrnő felhívására többen jelentkeztek a mozgásos gyakorlatok kipróbálására. (Az előadást lapunkban közzétesszük.)

Az április 24-iki szakülésen megjelent dr. Nagy Árpád államtitkár, a Társaság elnöke, Klug Péter orsz. Szakfelügyelő, Szatler Ferenc szv. főtanácsos és még sok vendég. A tárgysorozatban Michels Fülöp főisk. tanárnak „A beszéd pedagógiája.” 2 — továbbá dr. Tegyei Jenőnek „Munkajog és a fogyatékosok munkaproblémája” c., felette érdekes és aktuális előadása szerepelt. Mind a kettőt közöljük lapunkban.

A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAINAK ORSZ. EGYESÜLETE

folyó évi március hó 29-én választmányi ülést tartott. Az elnöki jelentések kapcsán elhatározták, hogy az 1929—30. évi közgyűlést Debrecenben tartják meg. A titkár, a szerkesztők és a pénztáros jelentésének meghallgatása után a választmányi gyűlés szaküléssé alakult át, amelyen Nagy Péter igazgató, az egyesület társelnöke, „A gyengétehetségű siketnémák elkülönített oktatása” címen tartott előadást.

A nagyon is aktuális témájú előadás főbb irányelvei a következők voltak:

A gyengétehetségű siketnémák elkülönített oktatására feltétlenül szükség van. Ily elkülönített oktatásra való kísérlet volt a múltban is, mégvan a jelenben is (Vácott.) Sajnos azonban, hogy mint a múltban történt, a jelenben meglévő u. n. „D” osztály fennmaradásának lehetősége nem valami biztató. Pedig a *szükség parancsolja, hogy a számukra felállított „D” osztály továbbra is fenntartassék.* Gyengétehetségűnek tekintendők azok a normálisnak vélt siketnéma gyermekek, kikről 1—2 évi tanítás után kítűnik az, hogy lefokozott szellemi erőiknél fogva nem képesek normális társaikkal együtt haladni tanulmányaikban. E meghatározásból azonban szigorúan kikapcsolandók a kifejezett imbecillek és a nagyfokú debilis gyermekek, akik fenntebb említett gyengébb szellemi képességű társaik előhaladását, valamint a tanár munkáját szinte lehetetlenné teszik.

Hogy az elkülönített iskolába tényleg a gyengétehetségű siketnéma gyermekek kerülhessenek, a *kiválasztás a legszigorúbb vizsgálat alapján történék.* E vizsgálatot egy hármastagú bizottság ejtené meg, mely állana a szakfelügyelőből, az intézet igazgatójából és az osztályfőnökökből. A bizottság ilyen összetétele garantálja, hogy valóban az arravaló gyengétehetségű siketnéma gyermekek kerülnek ebbe az elkülönített iskolába, hol speciális tanítási eszközök és különleges pedagógiai eljárások mellett annyira kiképezhetők lesznek, hogy különleges támogatás nélkül megállhatják helyüket az életben.

Hogy azonban a kitűzött célt minél inkább megközelíthessük, *úgy kell az osztálylétszámot megállapítani, hogy az biztosítsa is az eredményes munkát.* A normál siketnéma osztállyal szemben csakis redukált létszámú lehet 6, maximum 8 fővel. A képzés ideje 8 évben állapíttassék meg, ezt kívánja meg a gyermek kora, valamint élethivatásra való nevelése is. Mert milyen is legyen ez az iskolatípus?

A gyengétehetségű siketnémák oktatása és további kiképzése gazdasági irányban történjék, a mostani kifejezetten ipari irányú előképzés helyett. Csofalatos jelenség nálunk — kifejezetten agrárországban — hogy még a földbirtokkal bíró gazdaember siketnéma gyermeke sem akar földműves lenni, hanem csak iparos, hogy ne mondjuk: „művész.” És még maguk a szülők is kifejezetten ipari pályára küldik gyermekeiket, ahol csak amúgy is gyenge tüdejüket még jobban rontják. De még mi pedagógusok is túlnyomólag ezt az irányt képviseltük. Ezzel a téves irányzattal szakítani kell végre s szakítani kell különösen a gyengétehetségű siketnémák képzésénél. A gazdasági irányú előképzés, valamint az ily pályára való nevelés felel meg nekik leginkább, egyrészt testi egészségük szempontjából, másrészt a megélhetés szempontjából is. A gazdasági irányú képzésnél különféle munkanemek állanak rendelkezésre, melyek közt válogatva, a gyengétehetségű siketnéma gyermekek a maga képességeinek megfelelőleg foglalkoztathatjuk.

Ebből következik természetesen, hogy a gyengétehetségű siketnémák iskolái részére az általános tanterv alapján *külön tanterv készítenőd.* A tanterv megállapítása felette nagy gondot igényel, mert hiszen a gyengétehetségű siketnémákkal nem végezhető el mindaz, ami a normál észtehetségű siketnéma gyermekkel. Az előkészítő oktatás náluk átgondoltabb és intenzívebb kell, hogy legyen, mint a többi siketnémánál. Az *érzékeltető és értelemfejlesztő gyakorlatok két éven át órarendszerűleg is beiktatandók.* Az elkülönített iskola tantárgyai a következők volnának: 1.) Érzékeltető és értelemfejlesztő gyakorlatok. 2.) Beszédtanítás, írás és olvasás útján, kiejtéstanítás. 3.) Beszédtanítás élőszó, írás és olvasás útján. 4.) Olvasás. 5.) Írás és fogalmazás. 6.) Hittan. 7.) Számtan. 8.) Szülőföld- és honismeret (földrajz, történelem, alkotmánytan és természetismereti tárgyak). 9.) Rajz. 10.) Széppírás. 11.) Torna. 12.) Kézimunka, háztartás, kerti foglalkozás.

Az *érzékeltető és értelemfejlesztő gyakorlatoknál az első teendőnk az, hogy a gyermeket az iskolai életbe bevezessük s aztán lassankint az iskolai rend- és fe-*

gyelemhez szoktassuk. Ennek eredménye főképp attól függ, mennyire tudunk a gyermek akaratára hatni. Ez irányú munkánk hathatós eszköze a játék, amellyel sok mindenféle hasznos cselekedetre szoktathatjuk a gyermeket. Ezzel kapcsolatban szoktassuk a gyermeket a rendre, tisztaságra, illendőségre; ebben legyünk következetesek s ne vegyük könnyedén a gyermek esetleges mulasztását, hanem őrizzük ellen mindenkor munkáját. A külső hibák, fogatkozások rendszeres kiküszöbölése mellett legyen gondunk a lelki erények felébresztésére és ébrentartására is. Apróbb szolgálatok, kisebb megbízatások útján szoktassuk a gyermeket a társaik iránt való szeretetre és megbecsülésre.

Közben természetesen az írási és rajzolási előgyakorlatokra is gondot fordítunk. Ezek jó alkalmat nyújtanak a figyelem és érdeklődés felkeltésére és gyakorlására. A figyelem felébresztését az érzékszervek gyakorlásával kezdjük meg. Látási, tapintási, íz-, szagérzetek felkeltése, gyakorlása vezeti rá a gyermeket a megfigyelésre. Az érzékelésből lesz a világos szemlélet, majd a tisztult felfogás, végül a megértés.

A beszédtanításnál ne tévesszük szem elől, hogy — *amint nem lehet állítani azt, hogy minden gyengetehetségű siketnémát meg lehet tanítani a hangbeszédre, — nem szabad abba a hibába esnünk sem, hogy csak a jel és írás útján képezhetőek valamennyire.* Ezek közt is vannak részleges hallók, esetleg beszédmaradványosok s kár volna őket teljes némaságra ítélni. De a teljes siketek közt is vannak akik korlátolttságuk dacára is képesek bizonyos mértékig elsajátítani a hangbeszédet.

A gyengetehetségű siketnémák iskolájában a beszédet fakultative tanítanók. Minden gyermek oly mértékben sajátítja el a hangbeszédet, amennyire képességei megengedik. A beszédre való tanításnál úgy az írást, mint a természetes jelet egymás mellett alkalmazzuk; ezek azonban csak kísérői lennének az élöszónak, főcél a hangbeszéd. A beszéd technikájának elsajátításánál a normális tehetségű siketnémáknál követett eljárást alkalmazzuk, a gyengetehetségű siketnéma egyéni képességeinek megfelelően.

Az általános ismereteket nem tantárgyak szerint külön-külön, hanem egy tárgy köré csoportosítva nyújtánók a gyengetehetségű növendékeknek. A többi tárgy tanítása az általános tanterv alapján, a modern pedagógia elvei szerint történnek.

Zsemberi Ferenc.

SZELLEMILEG ELMARADOTTAKAT GYÁMOLÍTÓ EMBERBARÁTOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE.

A magyarországi szellemi fogyatékosok ügyének védelmére 1929. december 17-én alakult meg a „Szellemileg Elmaradottakat Gyámolító Emberbarátok Országos Szövetsége.” A Szövetség emberbaráti alapon igyekszik megoldást keresni a szellemi fogyatékosok jövőjének végleges rendezésére. Kitzított célja, hogy mindazon szellemi fogyatékosok részére, kik nagymérvű fogyatkozásuk miatt, a szakszerű képzés dacára sem fejleszthetők annyira, hogy a társadalom hasznos, munkás tagjai lehessenek, megfelelő intézeti elhelyezést biztosítson. Tudva azt, hogy a mai nehéz viszonyok mellett a hatóságoktól ilyen irányú 100%-os megoldást várni nem lehet, — viszont, épp a nehéz megélhetési viszonyok miatt, az ilyen szerencsétlenek hozzátartozói számára ma már elviselhetetlen teher a szellemi fogyatékos egyén — a vezetőség a társadalom nemesszívű emberbarátaira számítva, indította meg a mozgalmat, melynek igen szép sikere az, hogy jelenleg a Szövetség 220 rendes tagot számlál. A Szövetség tagjai az érdeklét szülők és nemes szívű emberbarátok köréből álltak össze, a Szövetségben a társadalom minden osztálya képviselve van. Van köztük iparos, kereskedő, hivatalnok, pedagógus, földbirtokos, bankár, ügyvéd, mérnök, orvos, egyetemi tanár stb.

A Szövetség ideiglenes tisztikarát a következőképp töltötte be, elnök: udvarhelyi Kapcza Imre, a szfv. gázművek osztályfőnöke, főtítkár: Péter Antal szfv. gyógyped. tanár, pénztáros: Mundy Béla szfv. gyógyped. tanár, ellenőr: Csemegi Géza műépítész.

A Szövetség elnöksége hivatalos óráit Budapesten, III. Miklós-tér 5. sz. alatt hétfő, kedd, szerda, péntek d. u. 5—6 óra között tartja. Telefonja: Aut. 624—41.

Kivonat az alapszabályokból:

A Szövetség célja a magyarországi szellemi fogyatkozásban (gyengetehetségű, gyengeelméjű, hülye), [debil, imbecil idióta] és epilepsziában szenvedő egyének érdekeinek megvédése és a jövőjükről való gondoskodás kérdésének végleges megoldása. (2. §.) — A tagok négyfélék: a) rendes tag, b) pártoló tag, c) alapító tag, d) dísztag. Tag lehet minden nagykorú, cselekvőképes, kifogástalan jellemű, magyar honos emberbarát, férfi és nő egyaránt, továbbá jogi sze-

mélyek is. A rendes tag az, aki 3 évi kötelezettséggel évi 6 pengő tagdíjat fizet. Pártoló tag az, aki évente egy tetszésszerinti összeget fizet a Szövetség pénztárába. Alapító tag az, aki egyszersmindenkorra legalább száz pengőt adományoz. Disztag az, akit az elnöki tanács ajánlatára a közgyűlés egyhangú határozattal ilyenek megválaszt. (5. §.) — A Szövetség intéző szervei: 1. A fővédők, védők és díszelnökök. 2. A tisztikar. 3. Az elnöki tanács. 4. A választmány. 5. A közgyűlés. 6. A számvizsgáló bizottság. A fővédők, védők és díszelnökök a Szövetség legfőbb pártfogói, akiket a közgyűlés életfogytiglan választ. A tisztikar tagjai: az elnök, alelnökök, főtitkár, titkárok, pénztáros, ellenőrök, stb. (11. §.)

AZ EMBERI IDEGRENSZER A RÁDIÓ MEGVILÁGÍTÁSÁBAN

(Dr. Bárczi Gusztáv előadása az Orsz. Közegészségi Egyesületben február 4-én.)

A legtökéletesebb rádiót az ember hordja a saját testén. Az ember *érzékszervei* és a *rádió antennája* azonos funkciót végeznek.

Az antenna *levelető drója* és az *érzékszerv megfelelő idege* szintén közös munkára vannak szervezve.

A nagy agy megfelelő helyei és a *rádió visszaalakító készüléke* szintén analog munkát végeznek. Ezzel a hasonlattal az érzékszervi munka és a nagy agy munkája népies előadás keretében könnyen bemutatható és mindenki által könnyen megérthető.

A hasonlatot tovább is lehet fűzni, mert a nagy agy maga is képes ingereket termelni és így a nagy agy, mint leadó állomás is bemutatható.

Ennek alapján válik szemléltethetővé az izom és egyéb testi mehanizmus, könnyen érthetővé tehető az idegrendszer és a többi szervrendszer viszonya.

Mindezek a gépekkel magyarázható tényeken felül áll az idegrendszerben, az agy sejtjeiben rögzülő ingerek, mint emlékképek világa, melyek sokasága, finomsága a *lélek világába* vezet. Tehát az ember rádiója a géprádiót messze túlszárnyalja, mert ez az ingereket maradandóan is képes rögzíteni és azokat bármikor vissza tudja adni. A *lélek* tette lehetővé azt, hogy az ember a teremtés koronájává váljjék, ez biztosítja számára a földi uralmat.

A nagyközönségnek e teória alapján könnyű megmagyarázni az érzékszervi fogyatkozásokat és e fogyatkozásokból származó anomáliákat, melyek részint kulturális, részint vegetatív aberrációkat mutatnak.

Eppen ilyen könnyű megmagyarázni a látás és hallás hiányainak kulturális szempontból való kompenzálását, tehát a siketek és vakok tanítása a nagyközönség előtt könnyen magyarázható meg.

A hasonlat orvosi körökben is élénk tetszésre talált.

Ugyanezen egyesületnek február hó 18-án tartott ülésén dr. Schnell János adott elő s az állami gyógypedagógiai nevelési és pályaválasztási tanácsadó működését ismertette jellemző esetek kapcsán.

AZ OSZTRÁKORSZÁGI KISEGÍTŐ-ISKOLAI TANÍTÓK

folyó évi április hó 13—15-én tartották Bécsben a régi városházán (I. Wipplingerstrasse 8.) ez évi nagygyűlésüket. Tárgysorozat: Karl Gnam: *kisegítő isk. tan.* „A *kisegítő-iskola*ügyi állása Ausztriában” — Dr. E. Lazar egyet. tanár: „Az egyéni rendellenességek értelmileg fogyatékosoknál.” — K. Gerstner min. tan.: „*Osztrák* *kisegítő-iskolai* törvénytervezet.” — Dr. E. Pollak egyet. magántanár: „A *gyermekkori* *gyengeelméjűség* okairól.” — Dr. E. Fröschels: „*Beszédgyógyítás* a *kisegítő* *iskolában*.” A gyűléssel kapcsolatban megtekintették a bécsi *kisegítő-iskolákat* és *gyermekvédelmi berendezkedéseket* is.

Feltűnő, hogy az egyetemi tanárság mily nagy odaadással vesz részt újabban ezeken a *kisegítő-iskolai* *üléseken, de általában, a rendellenes fejlődésű gyermekek lelki állapotának, az egyetemi előadások keretében is, mily tág teret szentelnek mindennél. És ez érthető is, mert hiszen csak így, a tudomány és a gyakorlat összefogásával tudjuk megelőzni a bajt és csak így tudjuk a társadalomba bevezetni a szerencsétlen korlátoltakat.*

Az értekezleten hazánkból Haberstroh József gyp. tanár, Telkes Alfréd csongrádi *kisegítő-isk.* igazgató és lapunk felelős szerkesztője vett részt. Tapasztalataikról legközelebb lapunkban is beszámolnak.

13. VERBANDSTAG

A németországi *kisegítő-iskolai* *tanítók* folyó évi április hó 11- és 12-én tartották 13-ik nagygyűlésüket Stuttgartban. Gazdag tárgysorozatukból felemlítjük a következőket: dr. Hische (Hannover) „Az *iskolából* *elbocsátott* *kisegítő-iskolai*

tanuló testi és lelki szervezete és elhelyezkedési lehetőségei a gyakorlati életben." — Dr. *Peters* jenai egyet. tanár „Gazdasági és társadalmi hatások a kisegítő-iskolai tanulók fejlődésében. — *Inhoven* (Düsseldorf) „Gazdasági gondoskodás a kisegítő-iskolából kilépettekről." — *Awe* (Schwerin-Mecklenburg): „Szervezeti és pénzkérdések az alkohol ellenes küzdelemben." — Dr. *Gelb* egyet. tanár: „A tudatalatti problémája és a kisegítő-iskola." — A kisegítő-iskolai tanulók munkáiból kiállítást is rendeztek a gyűlés idejére.

A stuttgarti konferencia elé több érdekes javaslatot terjesztettek a szövetségébe tartozó egyesületek. Felemlítjük a következőket: „Határozza el a németországi kisegítő-iskolák egyesülete olyan központ megalapítását, mely a kisegítő-iskolai pedagógikának tudományos alapon nyugvó, rendszeres kidolgozásával foglalkoznék." — „Hasson oda az egyesület, hogy oly egyetemi városban, ahol több kiépített kisegítő-iskola található, egy u. n. kísérleti kisegítő-iskola állíttassék fel." — „A nagygyűlés programpontjait legalább fél évvel előbb közöljék a szövetségbe tartozó egyesületekkel." — „Kisegítői törvény sürgősen alkottassék meg." — „A kisegítő-iskolai tanítók (nők) szakképzése legalább 4 félévig tartson." — A Szövetség neve legyen ezentúl: „Németország különleges iskoláinak (Sonderschulen) Szövetsége." A Hiltsschule című szaklap címe legyen „Különleges iskola." (ém.)

MAGYAR PEDAGÓGIAI TÁRSASÁG

március 15-iki ülésén dr. *Kornis* Gyula államtitkár elnökölt, dr. *Bárany* Gerő államtitkár és dr. *Várkonyi* Hildebrand egyet. r. tanár tartotta székfoglaló előadását. Utóbbi különösen az alkalmassági (pszihoteknikai) vizsgálatokkal, de az intelligencia-méréssel is foglalkozott, erős, kritikai megvilágításban. Annyi bizonyos, hogy az itt-ott lábrakapott dilettantizmus legyűrese céljából a kemény kritika nagyon is helyén való. Nem egy vizsgáló túlságba ment pl. a matematikai kifejezések és az azokból levont következtetések alkalmazásában. *Várkonyi* többek közt azt mondta: A pszihoteknika (vagyis a praktikus pszihológia), amely e vizsgálatokat már eddig is nagy tömegben intézte, *ferde viszonyba jutott* a tisztán elméleti (klasszikus) lélektanral. Az alkalmasságvizsgálatok és pályaválasztási tanácsadások során kialakult egy gyakorlati eljárás, amely nem törődött az elméleti lélektan absztrakt fogalmaival s viszont saját elméletét sem dolgozta ki. Ilyenformán oly szavakkal operált (pl. képesség, alkalmasság, intelligencia stb.), amelyeket az elméleti lélektan nem helyeselhett. Kiderült azonban, hogy az ily hiányos elméleti alapon nyugvó kísérleti vizsgálatok a valóságos gyakorlatban, *az életben — beváltak*. Ez bizonyos közeledést és kölcsönös kiigazítást hozott létre mind a két területen. Ennek eredményeként újjáalakult a lélektani kísérlet fogalma (*Arbeitsprobe*), ma már az egész embert vizsgáljuk az egyes képességek izolálása helyett s a tájékoztatás módszere ma inkább a megfigyelés és az egyénnek karakterológiai értelmezése, nem pedig a kvantitatív experimentális vizsgálódás. — Hozzátehetjük, hogy az a vizsgáló, aki a pusztá számszerűségekre merült el és nem kutatta a vizsgált egyén feleletei és cselekedetei mögött levő karaktert, félreértette feladatát.

A MAGYAR PSZIHOLÓGIAI TÁRSASÁG.

március 12-én tartott felolvasó ülésén dr. *Schmidt Ferenc* „Az elemi egyszerűségű kézimunka kísérleti lélektani vizsgálata" címen tartotta meg székfoglalását. Előadó feladatául tűzte ki lényegileg azonos csoportbeli, fiatal, testileg és szellemileg ép, de értelmileg egyéni különbségeket mutató, ismert képességű egyedek viselkedését elemi egyszerűségű kézügyességi feladatokkal szemben megállapítani. Vizsgálatára kétféle munkatesztet használt u. m. a *lyukasztásos* és a *tübefűzéses* munkatesztet. Mindkét munkateszt a maga egyszerűsége és így könnyen érthetősége folytán igen alkalmasnak látszott az elemi egyszerűségű kézimunka elvégzésének különböző sajátságoktól függő elemzésére. A vizsgálatokat, mint a gyógypedagógiai pszihológiai m. kir. laboratórium tagja, a soroksári polgári fiú- és leányiskola tanulói végezte. A munkavizsgálat eredményeinek úgy mennyiségi, mint minőségi szempontból való figyelembevétele a következőket eredményezte: A lyukasztásos munka terén, a munka gyorsasága szempontjából a leányok a fiúknál jobb eredményeket mutattak; azonban a minőség figyelembevételénél a fiúk adtak a leányokkal szemben jobb teljesítményeket. Általában ennél a munkánál a fiúk reátermettebbeknek mutatkoztak a leányoknál. Ehhez a munkához nekik volt a leányokkal szemben jobb szerszámérzékük, több gyakorlatuk és így nagyobb munkakészségük. A tübefűzésnél ellenben a leányok adtak a fiúknál sokkal jobb eredményeket. Itt a leányoknak volt több gyakorlatuk és jobb szerszámérzékük, s ez a munka eminenter női munka volt.

Az iskolai előhaladás eredményeivel való összehasonlításnál előadó azt találta, hogy a jó tanulók a legtöbb esetben gyors munkások is. A munka eredmények és az életkor egybevetésénél azt tapasztalta, hogy az életkor növekedésével a kézimunka teljesítmény mennyisége és minősége is javuló tendenciát mutat. A felhasznált munkatesztek alkalmasoknak látszanak az ily képességeket kívánó pályára alkalmasok, illetve alkalmatlanok kiválogatására is, erre vonatkozólag azonban előadó még további vizsgálatokat tart szükségesnek. A vizsgálatokat a normális értelmiképességű egyéneknek való befejezése után előadó folytatni kívánja a fogyatékos értelmű és érzékszervű gyermekeken és ifjakon is. A gyógypedagógiát ez utóbbi eredmények fogják különösen érdekelni.

V E G Y E S K Ö Z L E M É N Y E K

Látogatás. *Dr. Petri* Pál vallás- és közoktatásügyi miniszteriumi államtitkár, *dr. Hoór* Károly miniszteri osztálytanácsos, ügyosztályfőnök és *Simon* József helyettes szakfelügyelő kíséretében 1930. évi március hó 28-án meglátogatta a budapesti állami gyógypedagógiai nevelő intézetet. Az államtitkár úr két óra hosszágú időzött az intézetben s az intézet összes helyiségeit, berendezéseit, felszerelését, az intézetben folyó közügyességi, háziipari munkálkodást, az intézet növendék-anyagát, azok játékát alaposan és behatóan megismerlte. A látottak fölött őszinte örömeinek és meleg elismerésének adott kifejezést. Egyben megígérte, hogy az intézetet és az intézet működését: gróf *Kleibelsberg* Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter úrral együtt hamarosan újból meg fogják tekinteni.

A nyári szünet. A rádió előadás-sorozatában április 2-án *dr. Kornis* Gyula államtitkár, egyet. ny. r. tanár megdönthetetlen érvekkel szállt síkra a nyári nagy szünetnek egyesek által követelt meghosszabbítása ellen. Ez a meghosszabbítás — talán egy-két jobbmódú családtól eltekintve — káros lenne a családra, az iskolára, de magára a gyermekekre is. A gyógypedagógiai iskolákba és intézetekbe járó gyermekek szülei egyenesen terhesnek mondták a nyári szünet meghosszabbítását és az ellen fel is szólaltak.

Írástörténeti kiállítás készül, elnöke *dr. Kőrösi* Henrik, min. tan., a Néptanítók Lapja szerkesztője; előadója *dr. Boda* István. Több előkelő szakembert nyertek meg az érdekes kiállítás eszméjének, ügyünk köréből *dr. Schnell* Jánost. A kiállítás programja a következő: 1. Az írás anatómiai, fiziologiai feltételeinek és alapjainak táblázatos szemléltetése; 2. Az írás lelki feltételeinek és alapjainak szemléltetése. 3. Az írás egyéni fejlődése. 4. Az írás koronkénti változása és általános fejlődése; a divat befolyása egyes korok írásaira. 5. Írás és gépirás harca. 6. Írás és tudomány. 7. Írás és a lelki (értelmi, érzelmi és erkölcsi) fogyatékoságok; ideges, elmebeteg-írás. 8. Írás és egyéniség; a grafológia területe. 9. Írás és kultúra. 10. Írás és a gyakorlati élet. A felsorolt programponctok annyira aljában érintik az írás problémáit, hogy a komoly érdeklődők irányító jellegű benyomásokat fognak szerezni ezen a kiállításon.

Kisegítő-iskola Gyöngyösön. A gyógypedagógiának legújabb hajtása a Gyöngyösön megnyílt állami kisegítő-iskola. Igazgatója: *Sebestyén* Lajos népiskolai igazgató, vezetője: *Kraftsik* János állami népiskolai tanító. Az 1929—30. évre 21 növendéket telepitettek át, 15 fiút és 6 leányt.

A vakok városa. Az utasok legtöbbent dolgokat beszélnek Adiaman törökországi városról, amely a hiszmimanszur-i kerületben van. A községben hétezer ember lakik. Közülük 6791 majdnem teljesen vak. Ebben a helységben a trahoma a legszörnyűbb pusztítást vitte végbe. Adiamanban jóformán egyebet sem hallani, mint *botok kopogását*. Az ezernyi vak ember — gyerektől aggastyánig — bottal tapogatózva botorkál az utcákon. Egyébként Adiamanban minden csendes. Szinte a csodával határos, hogy íélig vagy egészen vakon hogyan tudnak ezek az emberek mégis pástorkodni és földmíveléssel foglalkozni.

A legmegrendítőbb Adiamanban az istentisztelet. A sokezer szerencsétlen naponta ötször keresi fel a mecsetet, hogy Allahhoz imádkozzék. De könyörgésük közepette is vigyáznak, hogy *nyomorúságukról egy szóval se tegyenek említést*, mert a mozlim hit szerint attól tartanak, hogy *síránkozásukkal még jobban földidézük istenük haragját*. A vak gyülekezet naponta ötször hálálkodik Allahnak, akinek kezéből jön a boldogság csakúgy, mint a szerencsétlenség. Megadó lélekkel viselik a szenvedést abban a rendületlen meggyőződésben, hogy így kikerülik a nagyobb, fájdalmasabb megpróbáltatásokat. (B. H. márc. 6.)

A testi hibában szenvedők dolgával legutóbb Genfben nemzetközi kongresszus foglalkozott. A kongresszuson Magyarországot *Horváth Mihály* dr. egyetemi címzetes rendkívüli tanár, ortopédsebész képviselte s az egész emberiséget érdeklő kérdésben több fontos határozatot hoztak, melyet a Népszövetség elé terjesztenek. E határozatok célja, hogy az egyes államokat a nyomorék gyermekekről való gondoskodásra és az elnyomorodást elhárító preventív intézkedésekre bírják. Ezek a rezolúciók annyira közérdekűek, hogy lényegüket szükségesnek tartjuk röviden közreadni. A konferencia legjelentősebb megállapodásai: hogy minden nyomorék nemzetétől testi, szellemi és társadalmi egyenlőségűséget követelhet; hogy a nyomorékok támogatása gazdasági és szociális kötelesség; hogy minden állam köteles a nyomorékokról statisztikát készíteni; hogy az ortopédszakban több sebeszt, ápolót és tanítót kell kiképezni, mint eddig; hogy a testi hibában szenvedők nevelését, képzését és elhelyezkedését alaposabban kell megszervezni. Mindezzel azonban a társadalom kötelezettsége nincs kimerítve, mert a végső cél a testi hibák teljes kiküszöbölése.

G Y Á S Z R O V A T

† **Resch Rezsóné szül. Purebl Valéria** székesfővárosi tanítónő rövid szenvedés után február 25-én meghalt. Az elhunytban dr. *Purebl Győző* székesfővárosi közoktatásügyi tanácsnok, a Magyar Gyógypedagógiai Társaság tiszteletbeli tagja és neje leányukat gyászolják. Nagyszámú gyászoló közönség kísérte el utolsó útjára a megdöbbentően tragikus körülmények közt elhunyt úrhölgyet. A székesfővárosi tanító-ság és tanárság képviselői közt ott láttuk a székesfővárosi gyógypedagógiai intézetek és a Magyar Gyógypedagógiai Társaság kiküldötteit. Lapunk nevében a felelős szerkesztő jelent meg a temetésen.

† **szügyi Trájtler Károly** nyug. székesfővárosi elemi iskolai igazgató, szakfelügyelő, számos tanító-egyesület elnöke, tiszteleti tagja, a Magyar Pedagógiai Társaságnak éveken át volt jegyzője stb. stb. 1929. évi december hó 5-én, 82 éves korában, boldog házasságának 20. — majd 38-ik évében elhunyt. Egyike volt azoknak a székesfővárosi igazgatóknak, akik az idők szavát megértették és kapva-kaptak rajta, hogy iskolájukban „kisegítő osztály” létesüljön. (1903.) A gyógypedagógiai törekvéseket megértő lélekkel támogatta és nagyra becsülte.

† **Dr. Heim Pál** a m. kir. Pázmány Péter Tudományegyetem ny. r. tanára, a pécsi m. kir. Erzsébet Tudományegyetem volt rektora stb. 1929. évi október 23-án, életének 54-ik évében elhunyt. Heim Pálnak a gyermekklinikával kapcsolatban nagy tervei voltak s ezek között tág teret szánt a gyermekklinika a gyógypedagógiának is kiemelik, hogy „a megboldogult élete az önzetlen munkásság és emberszeretet

† **Dr. Konrád Ernő** gyulai kir. ügyészségi elnök, a Békésmegyei Pártfogó Egyesület elnöke, a gyulai és a kisújszállási gyógypedagógiai intézetek lelkes barátja és támasza, a lelkes emberbarát, február 18-án, tevékeny életének 53-ik évében Budapesten elhunyt. Az intézetek külön gyászjelentést adtak ki, melyben külön is kiemelik, hogy „A megboldogult élete az önzetlen munkásság és emberszeretet nyitott könyve, melynek legszebb lapjait képezik alkotásai.”

† **Kaszab Aladár emlékezete.** Az izr. siketnémák orsz. intézetének vezérőlbizottsága március hó 25-én az intézet volt díszelnökének, *Kaszab Aladár*nak emlékére látogatott gyászulást tartott.

† **Németh László**, a Siketnémák Kecskeméti Intézetének ny. igazgatója, a Siketnéma-int. Tanárok Orsz. Egyesületének tiszteletbeli elnöke, a Gyógypedagógiai Szaktanács tagja, Kecskemét törvényhatóság bizottságának tagja április 9-én meghalt Budapesten, 64 éves korában. A megboldogult Kecskeméten született, ref. papnak készült, de szíve a gyógypedagógiai oktatásügy felé vonzotta. 1892-ben jött erre a pályára s előbb Vácott, majd Budapesten tanárkodott. Kada Elek polgármester mellett tevékeny részt vett 1900-ban a siketnémák és vakok kecskeméti intézetének megszervezésében. A vakok intézetét később ugyan megszűntették, de a siketnémák intézetének igazgatója volt 1918-ig, nyugalomba vonulásáig. 1898-ban *Roboz József* távozása után, az általa 1898-ban megalapított s egy éven át szerkesztett „Magyar Gyógypedagógia” is megszűnt. *Németh László Váradi* Zsigmonddal együtt 1899-ben megalapította a „Gyógypedagógia Szemle” című lapot, mely már az ő szerkesztése alatt is többször megváltoztatta a nevét. Az 1904. és 1905. években „Szemle” cím alatt, azután pedig mint „Magyar Siketnéma-Oktatás”-t adta ki. *Váradi* Zsigmond társaságában ABC. könyvet is írt a siketnémák számára, melyben érdekes elgon-

dolás mellett, a „h” betűvel kezdik meg az oktatást. Ez az állásfoglalásuk annak idején sok vitára adott alkalmat. Részt vett a kecskeméti állami kisegítő-iskola megállapításában, azt támogatta és gondnokságában is helyet foglalt. Elnöke volt a Siketnéma Intézeti Tanárok Országos Egyesületének. Megalapította és haláláig igazgatta a Kecskeméti Szőlősgazdák Egyesületét s jelentős gazdasági ténykedése volt a kecskeméti faiskola megeremtése. Reumatikus bántalmai régóta sok fájdalmat okoztak neki, de ő jó kedvvel viselte a bajt. Aranyos jó kedélye a kortársak és ismerősök széles körében is sok barátot szerzett neki, akik mindannyian gyászolják hírtelen elhalálozását. Április 12-én temették el Kecskeméten. A város népe osztatlanul sorakozott a koporsó mögé, mely örökre magába zárta a város fáradhatatlanul és páratlan eredményekkel munkálkodott nemesszívű, derék fiát. A gyógypedagógiai tanárok is nagy számban vettek részt a temetésen. Hat, koszorúk alatt roskadozó állvány vette körül a ravatalt s koszorúk borították *Németh* László erckoporsóját is. A kecskeméti siketnéma intézet nevében *Lett* József igazgató búcsúztatta el, könnyektől megtört hangon *Németh* Lászlót, a gyógypedagógiai intézetek és a tanárok nevében pedig *Simon* József h. szakfelügyelő méltatta az elhunyt érdemeit, majd *Adácsi* László szőlősgazda mondott néhány keresetlenül őszinte búcsúszót *Németh* László felett.

† **alsódraskóczy Morvay László**, esztergomfőgyézházmegyei áldozópap, szentszéki tanácsos, tb. kanonok, a budapesti m. kir. állami átmeneti fiúotthon igazgatója, a Fiatalkorúak budapesti Felügyelő Hatóságának ügyvezető tanácselnöke, a Magyar Gyógypedagógiai Társaság elnökségének nagyérdemű tagja, stb. stb. az 1930. évi április hó 15-én hosszú és kínos szenvedés után meghalt. Az igazságügyi gyermekvédelem elhunyt apostola a csehek által megszállt Zsigárd községben, az 1878. évi június hó 26-án született. 1902-ben szentelték pappá, eleinte Garamkövesden, Párkányban, Budaörsön volt káplán, majd fővárosi hittanár lett. Mint hittanár, meleg szeretettel karolta fel főképpen a szegény, elhagyatott, éhes, rongyos gyermekeket s csakhamar ifjú energiájának teljességével, a karitatív működés tüzeslelkű apostolává szegődött. Mint a gyűjtőfogház lelkésze, 1907-ben kezdte meg hivatásszerűen a lélekmentés nemes munkáját, mely az általa létesített fogházmisszióban nyert először kifejezést. A kriminalitás beható és szakszerű tanulmányozása után rövidesen előharcosa lett annak a mozgalomnak, mely az erkölcsi romlás veszélyének kitett gyermekek megmentését írta zászlajára.

1908-ban a *Páffy* Sándor gróf által alapított Katolikus Patronázs-Egyesület keretében, mint annak lelkes és legfőbb mozgatója tűnt ki. Ez időtől fogva az elhivatottak bámulatos áldozatkészségével minden erejét és tudását, gazdag lelke minden szeretetét az erkölcsi lejtő sikamlós útjára tévedt, mindenkitől elhagyott, mindenünnen kitalizott gyermekek fokozott védelmének szentelte. A hit, a lelkesezés, a fanatizmus, a szüggesztibilis megnyilatkozás és a kiválóan zseniális szervezőtehetség, mely Isten kegyelméből *Morvay* Lászlóban összpontosult, rövid idő alatt bámulatos eredményt mutatott fel. Gyors egymásutánban, teljesen új úton, modern elvek alapján Budapesten, Püspöknádasdon, Loretomban, Znióváralján és Rákosszentmihályon a Katolikus Patronázs-Egyesület megbízásából javító nevelőintézeteket alapított, szervezett, berendezett, azokat bölcsen vezette úgy, hogy ezen intézmények révén a kat. Patronázs-Egyesület a gyermekvédelem számottevő tényezőjévé vált. Az apostoli lelkületű pap áldásos működésére csakhamar figyelmessé lett az Egyház is s elismerése jeléül Magyarország hercegprímása előbb szentszéki tanácsossá, majd tb. kanonokká nevezte ki.

Az általa alapított intézetek közül a legeredetibb, működési körénél s jellegénél fogva a legértékesebb, szükségszerűségénél fogva pedig hiánytpótló, az országban ma is egyedülálló *budapesti átmeneti fiúotthon*, melyet éppen nélkülözhetetlen volta miatt, az igazságügyminiszter az 1924. évben államosított. Ez az intézmény évente 1500—2000 gyermeket emel ki a bűn fertőjéből s ennyi társadalom ellenes zvetet tervszerű és céltudatos neveléssel arra az útra, mely az Istenszeretet, Hazaszeretet s a társadalom iránti kötelességek hű és pontos teljesítése felé mutat.

Morvay László a világháború ideje s az ezt követő forradalmak alatt is derekasan állta meg a helyét, aminek elismeréseképpen a II. osztályú polgári hadi érdemkereszttel tüntették ki. A későbbiek folyamán az igazságügyminiszter a főhatósága alatt álló összes magyarországi nevelőotthonok pedagógiai szakfelügyelőjévé tette meg. Ezen minőségében a szellemi irányítást nemcsak a budapesti m. kir. áll. átmeneti fiúotthon keretében, hanem az aszódi, székesfehérvári, esztergomtábori, püspöknádasdi, stb. intézetekre nézve is módjában állott hatékonyan kifejteni.

De *Morvay* László kifogyhatatlan energiája még mindig több munkát bírt el. Néhány évvel ezelőtt a Fiatalkorúak budapesti Felügyelő Hatóságának ügyvezető

tanácselnökévé neveztetett ki, mely minőségében nemcsak a hazáskörébe tartozó sokoldalú és kiterjedt munkakört irányította tiszteletre méltó buzgalommal és bölcs hozzáértéssel, hanem a Felügyelő Hatóságnak a háború és a forradalmak által lát-szólag megbénított működésébe friss, eleven vérkeringést is vitt be, reorganizálta azt s hivatása magaslatára emelte.

Az igazságügyi gyermekvédelem gyakorlati művelése mellett termékeny szakirodalmi működést is fejtett ki. A napi- és szakajtóban megjelent s e tárgykörrel foglalkozó cikkein kívül a gyermekvédelem fejlesztését szolgáló számos munkaprogrammot és tervezetet dolgozott ki, melyeknek egy részét az igazságügyminiszterium megértő támogatása mellett megvalósítania is sikerült, míg nagykonceptiójú gondolatainak nagyobb és terjedelmesebb része szellemi hagyatékként az utódok megvalósító munkásságára vár. Ilyen pl. egy, a mai kor igényeinek megfelelő átmeneti leányotthon felállításának a kérdése, a gyermekvédelmi központ problémájának megoldása, felügyelő hatósági külön szaklap megindítása, stb. stb.

A Magyar Gyógypedagógiai Társaság *Morvay* Lászlóban érdemekben gazdag és nagyrabecsült elnökségi tagját gyászolja, kinek az egyesületi tudományos életben s az elnökségben minden szakkérdésben, de főleg az erkölcsileg fogyatékos gyermekek gyógypedagógiájának kérdésében elhangzott felszólalásai, javaslatai mindenkor felette értékesek és irányadók voltak. Örök időkre maradandó értékű a magyar gyógypedagógiai irányzat számára az a korszakalkotó állásfoglalása, mellyel keresztülvitte azt a törekvést, mely az erkölcsileg fogyatékos gyermekek nevelését is gyógypedagógiai feladatnak ismeri el. E téren nemcsak elméleti, de gyakorlati eredményeket is elért, mert országnrészre van abban, hogy a javítónevelő intézetekben működő pedagógusok gyógypedagógiai átképzésben részesülnek. E téren a jövő számára is megtette a kezdeményező lépéseket, midőn közreműködött abban, hogy a készülő minősítési törvénybe felvétessek, miszerint a jövőben az erkölcsi fogyatékosok nevelésére szolgáló intézetek pedagógiai képesítésű állásaira csakis gyógypedagógiai tanári oklevéllel bírók legyenek alkalmazhatók.

Temetése 1930. évi április hó 17-én, a farkasréti temető halottasházából, — a főváros által adományozott díszsírhelyen — nagyszámban megjelent tisztelőinek, pályatársainak, az emberszeretet terén működő helybeli és vidéki hatóságok képviselőinek s a rajongásig szerető növendékeinek őszinte részvéte mellett ment végbe. A temetésen a Magyar Gyógypedagógiai Társaság dr. *Schnell* János és *Koleszár* József elnökségi tagok által képviseltette magát. A halás munkatársak nevében a ravatalnál dr. *Rottenbiller* Fülöp igazságügyi h. államtitkár, a Magyar Gyógypedagógiai Társaság elnöke búcsúzott el *Morvay* Lászlótól, akiről gyászbeszédében, mint a Magyar Gyógypedagógiai Társaság nagy halottjáról is megemlékezett.

Morvay László korai halálával — mely erőteljes férféletének gazdag ívelésű pályája közepette törte ketté ezt a heroszi alakú, markáns arcélű egyéniséget — a magyarországi igazságügyi gyermekvédelmet pótolhatatlan veszteség érte. Az ő fenkolt alakja ma már túlemelkedett az átlagos emberi értékérés határain s fogalom-má magasztosult, nagy szellemének kisugárzásával útmutató és faklyagyújtó létszen nemcsak a mai, de a késői korok kriminálpedagógusai számára is.

Nyugodjanak békében!

A KIADÓHIVATAL KÖZLEMÉNYEI

Tisztelettel kérjük igen tisztelt tagjainkat és előfizetőinket, hogy a folyó évi előfizetéseket, illetve tagdíjakat szíveskedjenek a mellékelt csekklapok felhasználásával beküldeni. A Társaság tagjai 5 P fejében kapják a lapot, mely egyszersmind tagsági díj is. Nem tagok, iskolák, intézetek stb. 20 pengőért kapják a lapot. 1929. évre pótlólag előfizettek: *Krieger* Gy. 5, *Iványi* J. 5, *Harsányi* E. 5, *Háberstroh* J. 5, *Káplán* Gy. 5, *Márky* L.-né 5, *Welbach* Zs. 5, *Gáldy* A. 5, *Schnitzl* G. 5, *Sándor* L. 2, *Gócs* O. 1, *Lett* I. 5, *Vass* I. 5, *Tóth* Á. 5, *Ákos* I. 5, *Gansel* I. 5, dr. *Rajnik* B.-né 5, *Tóth* F. 5, *Román* A.-né 5, *Hlinák* I.-né 5, *Siketné*mák Intézete Vác 15, *Siketné*ma fiúk foglalkoztatója Vác 20, *Siketné*mák Intézete Kaposvár 20, M. kir. elme- és ideggyógyintézet Budapest 20, *Nyomorék* gyermekek Intézete 20, *Beszéd-hibák* j. sz. áll. tanfolyam Budapest 20. 1930-ra előfizettek: *Iványi* I. 5, *Gócs* O. 1, *Vollmann* I. 5, *Markovics* Á. 5, *Kádós* Gy. 5, *Berinza* I. 2, *Demjén* M. 5, *Ákos* I. 5, dr. *Rajnik* B.-né 5, *Gyógypedagógiai* Intézet Kisújszállás 20, *Gyógypedagógiai* Intézet Gyula 20, *Siketné*ma Intézet Eger 20, *Siketné*ma Intézet Szeged 20, *Siketné*ma Intézet Debrecen 20, *All. Fiúnevelő* Otthon Szekesfehervár 20 pengő.

Zsenaty Dezső, kiadó hiv. vezető.